

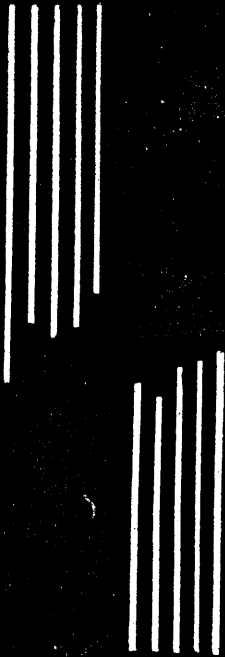
MUU

**SIIKA-
LEHT**

1932

NOVEMBER

11

Müüge X üldlaulupeo loterii pileteid, siis kindlustate laulupeo ainelise külje õnnestumise ja omale

väärrika tasu,

sest igas kooris saab väärtusliku eri-preemia laulja, kes oma koori liikmeist kõige rohkem müüb loterii eeltellimistähti (à 35 senti) või loterii terveid pileteid (à Kr. 1.—) kuni 4. jaanuarini 1933. a.

TÄHELEPANU!

TÄHELEPANU!

Koor, millise liikmed kõige rutem saadavad Lauljate Liidule keskmiselt iga liikme kohta loterii 5-e eeltellimistähe või 5-e loterii piletit terve hinna, saab

prii sõidu üldlaulupeole ja tagasi või Tallinnast Helsingi ja tagasi.

Samuti saab priisõidu koor, kes kuni 6. maini 1933. müüb kõige rohkem (protsentuaalselt oma lauljate arvule) loterii pileteid.

Rahamaksmisel teatada, millisesse koori laulja või mängija kuulub, mitme koori tegelasel teatada vaid üks koor! (Pääle selle lauljad-mängijad muidugi saavad harilikus korras piletimüüjate preemiad). Raha piletite eest tasuda Lauljate Liidu posti jooksvale arvele nr. 235, või Lauljate Liidu büroosse, Tallinn, Lai tn. 7.

Muusikalehe 1932. a. tellimishind:

E. Lauljate Liidu liikmeile — aastas	2 kr. — s.
Teistele	2 kr. 25 s.
Välismaale	4 kr. 50 s.

Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused.

Toimetuse ja talituse aadress: Tallinn, Lai t. 7. Telefon 431-82.

SISUKORD:

Kooride siseelu — Ed. Visnapuu
Möödutunne ja otstarbekohasus
helikunstis — Vold. Leemets
Mõtteid teatrikriisist — Leo Soonberg
Uusi koolilaulmikke — E. Mesiäinen
Edurikas jugoslaavia oop. „Marana — Gerhard Krause
Raadio Ringhäälingu muusikali-

sest saatekavast — Ed. Visnapuu
Estonia Muusika Osakonna 20-a. tegevusest
Meeskooride nurk: Meeskooride ülessäädmisest — A. Pung ja A. Loorits; TMS teateid
Arvustusi, kroonikat, illustratsioone, nalju

MUUSIKALEHT

KOORIDE SISEELU

ED. VISNAPUU

Töörõõm

Iga tegevuse eduka arenemise aluseks on töörõõm, mis saadab meid aga ainult siis, kui mitmesugused välised ilmutused ei pääse segama asjade loomulikku käiku. Kahjustavaid tegureid leidub küllalt palju ning küllalt erinevaid, mispärast tundub tarvidust nende kohta üldisemalt selgusele jõuda, et korraldada kooride tööd võimalikult väljaspool takistusi. Teisest küljest aga peame püüdma kasutada kõiki soodustavaid vahendeid, mille najal sirgjoonelisemalt liigub laulukultuuriline areng. Käesolev kirjutis algatab artiklite rea, mis valgustavad kooride siseelu küsimusi.

Muusikaga kui kunstiga tegelemine iseendast pakub vaimlist lõbu, kuid tõsist rõõmu võime tunda tööst ikkagi ainult niisugustel puhkudel, kus saame end rakendada kandejõu kohaselt. Ülepüüdmine ei anna kunagi soovitavaid tagajärgi, olgu see siis maksev saavutiste väärtuse või kulutatud energia kohta. Kui meie asume teostama liiga raskeid ülesandeid, jäävad tulemused ikka nõrgaks. Suure vaeva juures paistab kordaminek küll väliselt võimalikuna, seesmiselt aga tuleb puudus kätte selgusest.

Piltlikuks väljenduseks toome näite igapäevasest elust. Väiksema takistuse meie ületame lihtsalt astudes, kõrgema tõkke ees aga jääme juba seisatama ning peame selle võitmiseks teostama ronimise. Kuid ronimine tähendab raskust, ajakulu ja rüüstiklikku käitumist. Niisugusel puhul tulevad võtta abiks vastavad vahendid — redel või trepp. Ei hakka ju keegi ülemistele majakordadele käima mööda seina. Või kes meist ei teaks, milline suur väärtus peitub häädes tööriistades?

Kas ei öelda sagedasti, et üks või teine abinõu meie toimingud üsna lõbuks muudab? Niisuguseid sobivaid töötamise vahendeid tuleb otsida ja leida ka kooridel. Kuni aga eeldused suuremateks tegudeks puuduvad, peavad käsitamisel seisma väiksemad. Pääsi ülesannete täitmisel pole mitte see, mida meie tahaksime korda saata, vaid mida meie suudame. Üks lähem võit kindlustab teise kaugema; sellest tõest mööda minnes oleme ilma mõlemast. Samuti ei saa meie kunagi tunda ka teostamise rõõmu, mis seob tööga ja annab tuge tahtmiste ellu viimiseks.

Ühel maakondlikul laulupäeval hinnati võrdselt kaht võidulaulust osavõtnud koori. Esimene nendest kandis ette eesti helilooja küllalt raske töö (mis seisis ka üheksanda üldlaulupeo kavas), teine oli valinud kaunis tühise saksa laulu. Nüüd tõuseb küsimus, kas osutus niisugune hindamine õigeks, ja kui

juba, siis — mispärast? Eesti helitöö täitmine jättis enam soovida, kuna tühi-
semat saksa pala lauldi märksa hoogsamalt ning vabamalt. Kuna ikkagi tuli
kõrvutada ka väljendust ja mitte ainult teoste sisulist väärtust, langeski vastav
otsus.

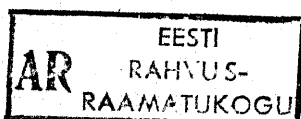
Aga mida see tähendab? Vastus iseendast on lihtne ja selge: olukord sun-
nib meid arvestama labaseid asju seega, et nende asemele ei leita teisi väärtusi.
Mittmel puhul on küsitud ja kostetud, mida laulavad meie koorid. Suures ena-
mikus nad harrastavad ajast ning arust läinud literatuuri, mille kohta arenenum
maitse avaldab halvaks panu. Laulupeod on s u n d i n u d koore käsitama kaalu-
kamaid töid, kuid selle kaalukusega ühes on seisnud teel ka liigseid ning üleata-
matuid raskusi. Niisugune vägisi laulmine kahandab töö rõõmu ja teeb vasti-
kuks premagi sisuga tooted.

Viimase aja praktika on meid õpetanud laulupeo kava jagama üldkoori-
deks ning erikoorideks. Esimesele püütakse säada kergemad ülesanded, teisele
nõudlikumad. Siiski kaaluvalt valitseb arvamine, et helilooja ei tohi arvestada
mingisuguseid norme päälle kunstilise; tema toodab ja teised reprodutseerigu,
andku sellele väljendus. Kunsti nimel võivat kirjutada raskemast veel kümme
korda raskemini. See pole vale, aga ka mitte päris õige. Väljenduse võimaluste
piire jälgitakse alati. Ei kirjutata instrumentidele neid toone, mis puuduvad
või on väga raskesti saavutatavad. Vokaalses loomingu hoidutakse kasutamast
pillidele omaseid võtteid. Siis ka võib ning tohib näha ette enamuskooridele
väiksemaid nõudeid.

Meil kirjastataksegi rahvakoore jaoks laule, järelikult ka luuakse. Ei taha
uskuda, et hää rahvakoore üsna kavatsusteta kukub välja rahvakoorena. Väikese
näitena tuleme meelde Palestina tegevust, mis andis väga hinnalisi tulemusi.
Nii siis peame tunnustama mitmesuguseid arvestusi loomingu alal. Jääb veel
selgitada küsimus kas ja kuidas vajame rahvakoore literatuuri. Kinnitame
uuesti, et toodangu kõrged nõuded jäägu väljapoole arvustust, ainult väärtus
teoste juures tuleb ilmsiks alles siis, kui nad leiavad vastavat kasutamist. Rahva-
koorid moodustaksid algastme laulukultuurilises liikumises; rahvakoore üles-
andeks jääks panna alla põhi kaugemale kujunemisele.

Kui meie tahame luua tugeva pinna laulu ja muusika harrastusele, siis
peame seda kõige suurema tähelepanuga kindlustama madalamast astmest alates.
Ladvad kuivavad ära, kui juured jäävad kiduraks; lõigatud oks vees elab
veel lühikest aega. Peab ütleva, et kuivavaid juuri ja lõigatud oksid leidub palju
koorilaulu alal, kuigi see alati ei paista täie selgusega läbi. Ühest küljest meie
rahvakoore soetamine on vähe intensiivne ja teisest küljest selle tagajärjeks
osutub asjaolu, et praeguste tunnustuseväärsete kõrguste juures veel täie rõhuga
valitseb laiemates hulkades võõra vaimu pärandus. Ainult naiivsusega võime
seletada asjaolu, et selle vaimu vastu püütakse võidelda sõnade kaudu. Palja
rääkimise tulemusena näit. Schultz'i *Eestimaa, mu isamaa* veel kaua võib valit-
seda meie ametlike pidustuste kava. Aga seda nimetatakse kriisiks!

Õeldagu selgesti: radikaalne kõrgelend viib meid ummikusse, äärmuste
õigeusk aimuvalitsejana teeb ränka kahju muusikale nii madalamas kui kõrge-
mas astmes. Rahvakoore soetamiseks peab tegema suuremaid pingutusi;
meie oma laulu sissetungi soodustuseks olgu valvel kooride tegelikud ja
ühtlasi vaimsed juhid. Praegu lähemaks ülesandeks jääb tegu — ehitada nüüd-
sõest tugevam sild rahvaliku ja kunstiliselt peenemakoelise laulu vahele.

Ar 932.P
Muusika leht

Meie oleme kuulnud hääli, et koorid nii mõndagi ei taha laulda meie toodangust ja et mass pole vastuvõttlik uuemale loomingle. Eelmainitule lisaks olgu tähendatud ka asjaoludele, mis arvustavalt puudutavad koore ja laiemaid ringkondi. Kõiges selles küsimuses avaldavad ju tunduval määral mõju eelarvamused ning osalt loiduski. Inimene on kord nüisugune olevus, et ta allub harjumustele. Ja juurdunud harjumused ei tarvitse alati olla hääd, vaid vastupidi. Kui nüüd tunneme teatavat kodusust võõra muusika juures ning ometegi peaks usutama, et algupärane toodang seisab märksa lähemal rahvuslikule tööle, mis pärast siis ei püüta sellest tõest kinni haarata. Praegune väljendus jääks sõnadega võitlemiseks, kui siia ei lisataks veel midagi. Nimelt ma tahaksin juhtida tähelepanu enesekasvatuse jõule. Eelarvamustes kinni olles, ei saa meie paigastki. Kui tuleb tegeleda väärtuste hindamisega, siis peame neile liginema teine kord, kolmas kord jne., kuni oleme jõudnud tungida asjas selleni, mis meid just eksitab. Siis alles võime hakata vaatlema ilmuvuste isepärasusi. See lähem vaatlemine äratav meid poolehoidu ilule, mida enne ei võinud mõista tema eemal seisva asukoha pärast. Meie rahvaviisi kord pidi olema meile kõige lähem, kuna ta tekkis ühes eestlase südame löökidega. On teada, kuidas laulus rahvuslik omapära pidas visa võitlust võõraste mõjude sissetungi vastu. Lõpuks ta jäi alla ametliku ja kodanlise jõu survele. Nüüd oleme võõra laadiga harjunud ning peame heitlusi uuesti esile kerkiva rahvusliku muusika vaimuga. Praegu kahjuks ametlik ja kodanline arvamine meie endi tahtmisest seisab pidurdava tegurina võõral poolel. Siin peab püüdma saada üle eelarvamustest ja loidusest, et ühineda omamuusika uue tõusu kindlustamiseks.

Kooride tööriõmu tõstavad nähtavalt hääd tagajärjed. Kui asjade arendamine jääb ikka poolikuks, siis see surub olla huvi ega lase ka sisuliselt tungida sügavamale käsilolevatesse tegudesse. Vastava hingeelulise nähte pärast tuleb vaheldamisi raskemate ülesannetega harrastada mõningaid kergemaid. Ükski töö ei tohi seista liiga kaua päevakorras oma lõplikumat ilmet näitamata. Veel pahem, kui midagi ei suudeta viia täiesti lõpule. Kooride töös peab püsima tuju; selleks aegajalt proovidel võetagu ette hästi õpitud palade kordamine. Ei ole halb, kui koor kasutab mingit mottot ehk lipulaulu. Iga proovi alguks tuleb hääled „lahti hüüda“, milleks on kohane laulda astmikke (gammasid) ja mitmesuguseid muid harjutisi. Ei tohi ka unustada kajastamist, hingamist ning helide tabavuse kindlustamist. Nii mitmeti vajalise töö vastu ollakse umbusklik, ükskõikne, või pannakse seda koguni naeruks. Siingi jälle peab tungima asjale lähemale, et kord mõista hää lauluga kaasas käivate nõudmist vajadusi. Arusaamine muudab selle riõmuks, mis muidu paistis liigsena ning vaevana.

Kooritöö elustamise sihiga tuleb pidada silmas vaheldust. Pole soovitatav väga pikalt peatuda ühelaadsete ülesannete täitmise juures, mis mõjub väsitavalt ning nüristavalt. Siin aga on mõeldud plaanikindlat tööjaotust ja järjestust, et mitte juhuslikult ei haarataks siia-sinna. Kindlas korras peavad leidma kõrvutamist tõsisemad ja lõbusamad ning kergemad ja raskemad harrastused; sisulise tööga rõõbiti käib oskuslike võimete arendamine.

Laulukoori koosseis on iseendast väga hell küsimus. Linnades ja alevites läheb kõik see asi libedamini: inimesi leidub rohkem ja valik pakub võimalusi. Maal aga, kus rahvas elab hõredamalt, pole kerge leida oma ümbruskonnast sobivat kogu laujaid. Tihtigi peab leppima ühe või teise jõuga. Siiski, et ülele raskusele mitte teist otsa kuhjata, tuleb tunnistada tarvilikuks mõningad ette-

vaatuse abinõud. Nii hoidutagu kindlasti ebatäpse kuulmisega lauljaist, sest nende kaastegevusel ei anna tubligi vaev tulemusi. Samuti on koorile kahjulik teravasti erinev häälevärving. Seda viimast küll saab tasandada, kuid teatava piirini. Nagu juba tähendasin, tekitab kooride koostamine maal raskusi. Asi ei lähe mitte nii kergesti, et kuulutame ajalehes välja vastuvõtu ja liikmed tulevad ise. Siin peab juhataja inimesi koguma ning tihtiigi korduvalt paluma. Juhtub ka, et lauljad toovad juure uusi kaaslasi. Niisugusel puhul on soovitatav ikka kuulata ära koorijuhli nõuanne ja arvestada tema lõplikku otsust. Üldse püütagu iseendast mõistetavuseni viia uute kooriliikmete katsed. Ärgu kunagi suurendatagu koori arvuliselt mõne ebakindla jõuga, sest üksainus hääl võib saada komistusekiviks laulu edule ja tööõõmule.

Mis puutub töötamiseviisidesse, siis jääb ainsaks sooviks, et see areneks teadliku harrastuse sihis: lauljad õpivad lugema nooti ja tarvitama oskusega häält. Muidugi siin ei tule võtta arvesse kõrgemaid nõudeid, vaid ainult kõige vajalisemaid. Näiteks ei peaks jääma välja harjutuste kavast intervallide tabamine. See väike oskus tasub end alati mitmekordselt. On tekkinud arvamine, et igasugused eelharjutused kujunevad igavaks ning tüütavaks. See ei pea aga sugugi paika, sest õiges käsituses nad pakuvad küllalt huvi. Edaspidi püüame kooridele tulla appi ja näidata teed harjutuste üldises ning üksikosade korraldamises.

Kuidas õpetada kätte laule, see küsimus võib kutsuda esile mitmesuguseid seisukohti. Seda tehakse peamiselt instrumentide varal. Klaver, harmoonium, viiul — need on esikohal seisvad vahendid. Kõige suuremat puhtust üksikute häälte suhtes võimaldab viiul. Klaver ja harmoonium tempereerituna, ei anna enam täpseid astmevahesid, kooskõlaliseks toetuseks aga pakuvad kohti kergendust. Üheks ohtlikuks puuduseks klaverite juures on asjaolu, et nad sagedamini ikka pole hääles. Seda võetagu tõsiselt arvesse. Korratute instrumentidega rikutakse enam laulu puhtust, kui meie seda ehk usume. Kõige ideaalsemaks vahendiks jääb üldse instrumentidest loobumine, häälega õpetamine. See tee nõuab süsteemi ning võimeid, kuid ületab tulemuste poolest iga teise võtte. Tähtsus on isegi sellel, kas anname koorile toonid klaveriga või häälega. Olgu tähendatud, et rida paremaid ja täpsemaid koore töötab puhtal kujul häälelistel alustel. Muidugi tuleb jääda nende vahendite juure, mis koha pääl soodsamini läbi viivad, tingituna lauljaist, koorijuhist ja muudest oludest.

(Järgneb.)

Uus vaimulike laulude kogu

on valminud Kirikumuusika Sekretariaadil — VII vihik *Kirikukooride* seerias. Sesse vihku on koondatud kolme häälsed laulud noortele, esijoones leerilastele. Vihu hinnaks on 25 senti, kuid vihus ilmunud laule on saadaval ka lahtistel lehtedel à 2 senti. Samad laulud neljale häälele säetuna ilmuvad *Kirikukoori* VIII-das vihus.

Uusi laule segakooridele.

Ilmusid trükist T. Vettik'u segakoori laulud *Lemmelaul*, *Kas tunned maad* ja *Vaid tõrvikud käes*... Esimene laul on eraldi lehel, kaks viimast koos. Lehe hind 10 senti. Kooride tähelepanu juhime laulule *Kas tunned maad*, milline ilmus *Rahvakoorides* n. 1, aga juba mitmendat aastat oli trükist otsas.

MÕÖDUTUNNE JA OTSTARBEKOHASUS HELIKUNSTIS

VOLD. LEEMETS

Helilooming on tunnete ja mõistuse ühisprodukt, kusjuures helilooja isikusest olenedes üks neist hingeomadusist seisab juhtival kohal. On ülekaalus tundeelement, omab looming lüürilist ilmet, sellevastu loomingu eepiline üldlaad on tingitud mõistusliku külje ülekaalust. Kuid igal juhutamil mõlema (nii tunde- kui mõistuseelemendi) olemasolu jääb nõuetavaks. Paljad tunded mõistuse kontrollita ei anna kunsti: kuigi helilooja omateada on kirjutanud enda teose „südameverega“, kuulajaid see ometi ei haara, kui ärritus pole käinud läbi vajalikust mõistuse puhastustulest, kui „valu pole ülendatud iluks“. Samuti paljas mõistus ei anna veel kunsti: tungib ju helilooming esmajoones päälle kuulaja tundeaparaadile, ning arusaadavalt ei võta kuulajat meeleoluliselt mõjutada, kui tundeelement teoses eneses täieliselt puudub. Seega loovkunstnikuks sama vähe sobib tundelik profaan, kui nürinenud tundeeluga akadeemik. Kirjaoskamatu ei või olla kirjanik, kuid paljas grammatika valdamine ei tee veel kedagi poeediks, harmoonia säaduste tundmine kedagi heliloojaks.

Igasuguse kunstiteose tekkimise päämiseks tõukejõuks jääb kunstniku alateadvuses pesitsev ja säält spontaanselt lõkkele lööv väljendusetung. See tung on üldinimlik nähe ja omane kõigile, ka mittekunstnikele. Kuid kunstniku juures väljendusetungile seltsib päälle selle veel n. n. vormitung ning see on juba kunsti ainuiseloomustav omadus. Väljendusetung tähendab erutust puhtal kujul: kunstnik sisetõuke sunnil peab looma, ta „eisa mitte vaiki olla“. Vormitung selle vastu õige suurel määral rajaneb intellektile; siin on tegu enam „proosalise“ ülesandega — viimistlemisega. Tuleb juba kaalutleda, kombineerida, kõrvutada, katsetada ja hoolitseda selle eest, kuidas luua. Ning just siin kerkib esile esteetilise mõõdutunde ja otstarbekohasuse probleem. Leida „õige mõõt“ on loovisiku tähtsamaid ja olulisemaid ülesandeid. Pole kahtlust, et inspiratsioon suurt osa mängib, kuid kritiseeriv mõistuski pole ülearune. Esimene loob mooduseid, teine hindab, kõrvutab neid ja valib välja sobivaima. Intellektuaal-emotsionaalsuse koostööd näitab juba mõiste sõnaline analüüs: „mõõt“ on midagi matemaatilist, mõistuslikku, kuna „tunne“ puhtal kujul tähendab ärritust.

Kui eespool vormitungi (mõiste kunstifilosoofilisps tõlgitsemises) omistasime ainult kunstielule, siis sellega pole tahetud väita, nagu puuduks elul üldsegi kokkupuude vormiga ja vormiküsimustega (mõiste üldises, harilikus tõlgitsemises). Vastupidi, elulgi on omad kindlad n. n. eluvormid, ning mõõdutunnet ja otstarbekohasust peab arvestama igal sammul. Seejuures kunstivormide kõrvutamine eluvormidega vägagi soodustab esimeste mõistmist.

On teatud analoogia kunsti- ja tegeliku-elu vahekorades. Nagu iga inimene soovib seltskonda, nii vajab kunstnikki publikut; kunstnik igatseb, et kuulajaskond tema loomingut mõistaks ja naudiks, harilik inimene aga tahab, et teised teda hindaks ja temale tundeid kaasa. Selleks aga peab toimima teatud reeglipärasusega ja mõõdukusega.

Kui, näit., keegi oma ema leinab, leiab ta kõikjalt kaastuunet, kuid kui

keegi hüsteerikasse langeb ainult seetõttu, et tema kass on kärvanud, siis kutsub see kaasinimestes esile vaid muige (möödutunne). Kui sõdur lahinguks varustab vastava ammuniatsiooniga, siis on see täiesti loomulik, kuid kui kütt soomusrüetatlult, kahuri ja gaasimaskiga läheb... jänesejahile, siis kujuneb asi veidraks. Samuti ebataark oleks päikleid purustada tangide asemel dünamomasinaga. (Otstarbekohasus).

EMO koorijuhte

Ülal vasakult paremale: esimene koorijuht prof. A. Topman, praegune juhataja prof. J. Aavik ja ajutine juhataja A. Kasemets. All vasakult paremale: abijuhataja E. Võrk, juhataja M. Lüdigi ja abijuhataja V. Nerep.

Analoogilised patustamised on mõeldavad ka kunstis. Kui kunstnik piisavalt elamust püüab käsitada tähtsana ja traagilisena, väikest mõtet aga suurte abinõudega väljendab, saavutab ta tormi asemel „tormi veeklaasis“ (möödutunne). Teisest küljest: täiesti loomulik on armastusejumalannat kujutada riieteta, kuid karjув ebakohasus oleks anda Kreutzvaldi staatua... alasti! (Otstarbekohasus).

Helikunstis kõneall olevad printsiibid esinevad kahel puhul: materjali ja aja reguleerimise seisukohalt. Materjali peab kasutama ainult sellel määral, kuivõrd teose põhiidee seda nõuab. Harilikult patustatakse materjali

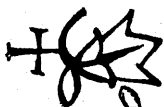
ületarvitamises, mis arvatavasti on tingitud sellest, et komponist oma teose kaudu enda teoreetiliste teadmistega tahab hiilata. Ta kipub võimetegega edvistama ning näitama, kui võrd kergesti ta võib opereerida suurimagi kompaktsusega ja komplitseeritumagi harmonisatsiooniga, unustades seejuures põhiidee ja kunstilise mõõdutunde. Mussorgski enda populaarse *Munast väljatulemata kanapoegade balleti* loomisel kasutas harilikke „pähkli tanges“ ning saavutas sellega täielise kunstilise õnnestumise. Milleks oleksidki siin vajalikud kümnekordne kontrapunkt ja dünaamilis-harmoniline massiivsus.

Aja mõttes helilooja peab hoolitsema, et teos ei tuleks liiga pikk ega liiga lühike, et ta esimesel puhul ei oleks veniv igavus, teisel — ningi arusaamatu viirastus. Siingi komponistid kalduvad pigem paljukirjutamisele kui vastupidisusele. Muusika ajalugu pakub huvitava juhtumi, kus heliloojat selles mõttes otse sunniti patustama. See kurioosum sündis nimelt Mussorgski kuulsal ooperil *Boris Godunoviga*. Mussorgski, väga õieti mõistes Puškini teose põhiideed (päätegelane on rahvas!), jättis ooperist välja naiskõnelase (Marina Mnišek'i). Kuid tolleaegne teatri direksioon kategooriliselt keeldus ooperit repertuaari võtmast, kuna ooper ei olevat mõeldav ilma armastuseintriigita, ning Mussorgski kirjutas siis purskkaevu stseeni suure puiklemisega, kuigi ka see on loodud küllalt meisterlikult, et ooperit mitte rikkuda (Lunačarski).

Luu mõõdutunde ja otstarbekohasuse piirides ei ole kerge ülesanne, seda enam, et kunstiteadus ja esteetika siin heliloojale ei paku mingit nimetamisväärtet tuge. Helilooja peab usaldama üksnes enda kunstilisi ja enesekriitikalisi võimeid; ta peab ainet valitsema, „mõõtna“ enda „tundeid“, peab piinliku süvenemisega viimistlema — siin kärpides, sääal juurelisades — kuni lõpuks kujuneb oodatud tervik. Muide, ühe põhimõttelise näpunäite annab esteetika ometi. Nimelt: kunsti iseloomustavaid omadusi on pigem lakoonilisus, kui detailiseerimine. Edukam on anda mõista, kui ülerääkida; väärtuslikum on tabav, põgus mõtteväljatav, kui pedantlik targutamine. Tõeline kunsti nautimine seisab selles, et nautija oleks aktiivne: ta ei pea mitte üksinda kaasa elama, vaid kaasa looma. Liigne detailiseerimine ei võimaldaks tema fantaasiale mingit tegevust. Kunstnik serveerigu publikule vaimutoitu: selle närimine ja seedimine jätku juba viimase ülesandeks. Kui kunstnik publikut selles aidata tahab, siis osutaks ta iseendale karuteene: ta ei kergendaks teose mõistmist, vaid saavutaks ainult seda, et tema auditorium igavusest uinub magama.

Malikunstnik toimib õieti, kui ta puude lehti üksikult ei maali. Kas ei ole ka muusikas seepärast mõnikord väljenduserikkaimaks ja paljuütlevaimaks vahendiks paus, vaikimine? Muidugi — õigel ajal ja õigel kohal!

Ning selles „õigel ajal ja õigel kohal“ lasubki küsimuse raskuspunkt; selles on kokkuvõtlikult tähendatud ära loominguilise mõõdutunde ja otstarbekohasuse põhiülesanded. Helikunst on parajal määral rääkimine ja õigel kohal vaikimine. Kuidas rääkida ja kus vaikida, seda dikteeerigu loovisiku esteetiline meel, juhitud kunstilisest mõõdutundest ja enesekriitikast.

MÖTTEID TEATRIKRIISIST

LEO SOONBERG

Sügise süvenedes, talve lähenedes kuulete sageli laotusest kummalisi, otsegu kaebavaid hääliitsusi. Silmi tõstes näete rändlindude karavaane suunduvat lõunasse. Kured, hanid, pardid, luigid on moodustanud korrapäraseid read ning ühtlastel tiivalöökidel kaovad kaugusse. Missugune kord ja milline rahu nende lennus! Juhtub aga mõni jahimees ühte lindu sellisest rivist tabama, on otsas endine kord. Näeme vaid rahutut linnuparve taeva all segimas — ei enam jälgegi distsipliinist ega tasakaalust. Ning võtab kaua aega, enne kui linnud korrapärase reana oma lendu jätkavad.

Püssipauguna mõjus inimsoole ilmasõda. See võitlus paiskas segi ilma-korra. Inimkond veel praegugi sarnaneb ehmatatud hanikarjale, kes kaua aega ei suuda rahuneda, vaid mõttetult kaagutab. Distsipliin on rikutud, ent distsiplin tähendab organismi tervist, sellega on inimsugu haige. Tema tervisliku seisukorra kohta diagnoosi asetajad — filosoofid ja majandusteadlased — osutuvad abituiks. Nad laotavad käsi ning lausuvad: „Kriis!“ — Ja neil on õigus — kriis valitseb niihästi majanduses, kui ka vaimlises elus. Kuid iga haige tahab terveneda — nii ka inimkond. On rakendatud kogu jõud kriisi lahendamiseks. Ent enne kui asume haiguse arstimisele, peame tundma ta põhjusi, ta iseloomu, alles siis otsime vahendeid, mille abil võime haiguse kõrvaldada.

Siinkohal huvitab meid vaid inimsoo vainline kriis. (Nagu nii räägitakse kõikjal majanduslikust kitsikusest!) Ja veelgi piirakem vaatluse ala — juhtigem tühelepanu teatritele. Teater põeb. Etendusi antakse sageli tühjale saalile. Nii kestab see juba tükk aega. Optimistid trööstivad end ja teisi majandusliku surutisega. Öeldakse: „Ja mis teha! Rahval on raha vähe! Küll see paraneb!“ Aga ometi on kinod rahvast täis — ning ei saa öelda, et meil kino oleks teatrist palju odavam löbu. Ent põhjus seisab hoopis mujal. Kino võistleb teatriga. Kuigi paljud teoreetikud seletavad, et kino ning teatri alad on hoopis erinevad ning nad sellepärast teineteisele konkurentsi teha ei saa, siiski näeme, et konkurentsi püüab. Tõsi küll — teater ja kino on aariad kumbki ise ooperist kunstiteoreetiliselt võttes, kuid tegelikult peame arvestama hoopis ise tegurit ja see on: publikut.

Iga inimene vajab teatava kvantumi löbu. Viimase kvaliteet oleneb inimese iseloomust, tema maitsest. Maitse on aga suurel määral ajavaimu produkt. Ei saa salata, et praegusaja inimene elab raskes olukorras. Ta on eelnenud vapustavatest sündmustest vaevatud ning väsinud. Närvid on närinenud, nad ei reageeri nõrgematele ärritustele. Inimhing saab lõbutundeks vajalikke emotsioone vaid tugevate ärrituste puhul. Sellep on kilbile tõstetud sensatsioon. Ja kuigi see oleks uskumatu, ometi inimene sunnib end uskuma, ta vähemalt loob omale tõelikkuse illusiooni. Seda vajalikku sensatsiooni pakub kino, — nii siis läheb inimene sinna.

Raskustes rabelevale, väsinud inimesele on liikumapanevaks mootoriks lootus. Lootus parematele päevadele. Ja kui inimene ei suuda omale kuju-

tada ette, kuidas tema seisukord paraneks loomulikul teel, siis leiab pime lootus pääsemise i m e s. Meieaja inimene usub jällegi imesse. Sellep ajavad ususektidki priskesti võtsid, sellep on trumbiks antroposofiilised ja teosofiilised õpetused, sellep on Steiner'il, Blavatzky'l ja Besant'il suured kummardajate karjad. Ei kunagi pole olnud niipalju hiromante, astrolooge, grafolooge, frenolooge, spiritiste, okultiste jne. Kunagi pole ennustajate nisu nii õitsend. Kuid veel üks külg on imekultuuril. Ta paneb unistama. Ning siin astuvad appi kinod; eriti veel viimaseaja filmiproduktiooniga, kus domineerib „happy end“. „Tuhkatriinu“ ja „Karjapoisist kuninga“ teem varieerub siin lõpmatuseni. Ning inimene tuleb, vaatleb ja unistab. Siin leiab Lipps'i „Einfühlungstheorie“ täiel määral rakenduse.

Teatriski on žaanr, mis asendab selles mõttes filmi, — nimelt operett. Ka operetid lõpevad „hästi“, operetis saavad kõik õnnelikuks. Järelikult ta annab põletismaterjali unistusele. Kuid tühte filmi inimene ei vaata naljalt kahte korda järjestikku; ta tahab oma unistuste teemis variatsioone. Samuti ei suuda ka üks operett publikut kauaks köita. Kuna teatris eeskavade vahetus nii kiiresti sündida ei saa, nagu kinos, siis jääb esimene võistluses viimasega alla. Sellep näeme, et operett ei suuda päästa teatrit — vaid võib figureerida ajutise tõmbejõuna. Ning edasi: teater tahab olla kunstitempel ja ongi seda — operett aga sageli kaugeneb juba väga kunstipiirkonnast. Nii ei saagi operetti alati arvestada puhastverd teatrilana.

Teatri päämiseks alaks jääb ikkagi näidend. Siia peab ta oma tähelepanu koondama. Nüüd aga näeme, et sõnalavastused tihti rahvast ei tõmba. Sellele asjaolule ei saa käega lüüa eestkätt majanduslikel, kuid ka kunstilistel põhjustel, sest teater publikuta pole hästi mõeldav. Sellep tuleb otsida ja otsitaksegi pääseteid. Meil on viimasel ajal huvitaval kombel hakatud nägema pääsu algupärastes näidendites. Osalt andis selleks põhjust H. Raudsepa *Mikumärdi* hiiglamenu, osalt ka mõningate teiste algupärandite minek. Sellest tegid teatrid ja kirjanikud vastava järelduse ning kukuti lavastama ja kirjutama algupäraseid näidendeid. Praegu kannatab meie teater algupärandite inflatsioonil all. Muidu oleks ju kõik väga hea, ent kvantumi suurenemise tõttu kannatab kvaliteet — ja nii näemegi endi lavadel päris nõrku tükke, mille ainukeseks vooruseks on nende algupära. Ja paistab, et nüüd hakkab publik järeldust tegema, mis avaldub „passiivses vastupanus“. Rahvas ei lähe teatrisse; teame ju milline piinlikult väike arv inimesi vaatas *Estonias Kolmanda tee* etendusi. Isegi *Vedelvorst* ei tõmmanud täiel määral, kuigi tema autori nimi omab meie publiku juures sellase nõiaavõimu, et Raudsepa teoste puhul igaüks arvab oma püha kohuse olevat vaimustusse sattuda.

See nähtus sunnib meid algupärandite õndsakstegevasse mõjusse kriitiliselt suhtuma. *Mikumärdi* menu ei saa salata, kuid vaadeldes ka pisut tema läbilõõmise põhjusi. Kui kino pakub meieaja inimesele sensatsiooni ja imekultust, siis *Mikumärdi* ligines praegusaja mentaliteedile hoopis teisest küljest. Tema tõmbas rahvast erootikaga, mille olemasolu eest tükis muretsesid niihästi kirjanik kui ka lavastaja. Ja meie asjatu iaimhinges on erootikal laialdane mõjuvaldkond. Ka kinod ja operetid serveerisid publikule erootikat, ent too oli kuidagi kerge ja magus. Vajalise reaktioonina tuligi *Mikumärdi*. Pikantsus asendati seksuaalsusega, magusus tusedusega ning rahvas oli rahul.

Muidugi ei olnud *Mikumärdi* menu ainukeseks põhjuseks erootika. Ei saa

salata, et see näidend sõnastuselt on üpris lopsakas ja vaimukas. Ka situatsiooni loomises avaldab autor leidlikkust ning tugevat koomikat. Selles näidendis pakutakse terve rida teravalt joonistatud tüüpe. Aine on aktuaalne, sest politiseerimine seisab maal paiguti väga moes ning koolitatud lapsed! Eduks aitab veel kaasa „õnnelik lõpp“. Näidendi läbilöömisel ei mõjunud ka vähe lavastus, edasi, võib olla, reklaam ning lõpuks üksikud näitlejad. Kahtlemata võlgneb *Mikumärdi* palju R. Kleinile (Ants), A. Mägile (pops), M. Möllerile (Mimm) ja Ly Lasnerile (Emsi).

Nii näeme, et *Mikumärdi* juures oli terve rida õnnelikke kokkusattumisi, mis põhjustaski tema kolossaalse edu. See edu ei andnud paljudele südamerahu ja nii siis tekkisidki *Mikumärdi* epigoonid. Kuid loodetud edu jäi tulemata. Pöörati teistele ainealadele, ent siingi ei õnnestunud. Käesoleval hooajal on näiteks *Estonia* andnud kolm algupärast sõnalavastust, kuid inimeste huvi näib asja vastu raugenud olevat. Võiks arvata, et huvilanguse põhjuseks algupärandite vastu on viimaste väärtusetus. Ometi pole see aga nii. Näeme ju et *Töölisteriis* tõmbavad saali täis *Meie küla poisid* ja *Vaese mehe ututall*, kuigi kumbki näidend ei või kiidelda erilise lavalisusega. Näen selle kõrge põhjuse peituvat lavastuses. Kuna *Estonia* autori tööst piinlikult kinni näib pidavat, tarvitab *Töölisteriis* lavatükki peaaegu librettona. Loomulik, et viimasel juhul teos lavaliselt kukub hästi välja. Võrreldgem vaid H. Visnapuu *Meie küla poisse* Tartu *Vanemuise* ja Tallinna *Töölisteriis* ettekandel.

Kui nüüd võtta nii, et näidendi menükuses on päateene lavastajal ja näitlejail, siis tekib küsimus: miks vaevata neid nii, milleks sundida neid lavastama nõrku algupärandeid? Kas ei tuleks vahelduseks ka otsida mõni hää tõlge, millel lavalised voorused? Muidugi on meie omateatri seisukohalt vägagi soovitatav orientatsioon hoida algupäraste lavastuste suunas, kuid teatavat tähelepanu peaks pühendama ka tõlgetele. Antagu tõlkeid, mitte nende endi pärast, vaid lavalisuse huvides! Lavale peab tooma rohkem välist liikumist, see suudab kindlasti kõita publikut rohkem kui senine jutuajamine ning inimese hingetraagika.

X. ÜLDLAULUPEO MÄLESTUSMÄRGI KAVANDI

saamiseks korraldab *Eesti Lauljate Liidu* juhatus võistluse järgmistel tingimustel:

1) motiivi valikus jäävad osavõtjail vabad käed;

2) mälestusmärk peab olema sobiv rinnalkandmiseks;

3) märk peab sümboliseerima meie üldlaulupidude mõtet;

4) võistlevad kavandid tuleb saata *Eesti Lauljate Liidu* büroosse, Tallinna, Lai 7, 1. dets. 1932. a.;

5) kavandid tuleb varustada märgusõnaga, lisades juure sama märgusõna all kinnise ümbriku, milles märgitud autori nimi ja aadress;

6) kavandite hindamist toimetab *Lauljate Liidu* juhatus, kutsudes tarbekorral juure asjatundjaid kunstnike keskel;

7) sobivaima kavandi eest maksab *Lauljate Liit* auhinna Kr. 50.—;

8) auhinnatud kavandi autor on kohustatud märgikavandis enne auhinna kättesaamist tarbekorral tegema parandusi ja muudatusi ja kavandi märgi valmistamiseks lõpulikult kujul välja töötama;

9) auhinnatud kavand kõigi autoriõigustega läheb *Eesti Lauljate Liidu* omanduseks.

10) Auhinnata jäänud kavandid hoitakse alal *Liidu* arhiivis ilma, et *Liidul* oleks nende kasutamiseõigust. Samade märgusõnadega varustatud ümbrikud hävitatakse kohe pärast võistluse tagajärgede väljakuulutamist.

Eesti Lauljate Liidu
juhatus.

Uuemate muusikaliteratuuri

UUSI KOOLILAULMIKKE

A. Spirke. Algkooli lauluvara, 1—6. õppeaasta. K.-Ü. Looduse kirjastus, K. Mattieseni trükk, Tartus, 1932. Ilmus septembris mõni päev enne „Leelo V“. Laulud on raamatutes jaotatud üldlauleks ja valitavaiks. Vaadeldes neid, torkab kohe alguses silma helitõuline üksluisus, mis eriti üldlaules (Hasomini poolt sunduslikes) ei oleks sugugi soovitatav. Nii näiteks I, II ja III kl. sunduslike laulude hulgas pole ainustki molli(!), IV ja V — kummaski 1 laul ja VI — puhtmolle ainult 4.

Kui meie rahva muusikalise kasvatusel rajame ainult duurile, asetame seega väga hädaohtliku tõkke teema muusikalise intelligentsi arenemise teele — kaika kodarasse! Molli asjatundlikul käsitlemisel juba I kl. alates on äärmiselt suur tähtsus. Tuleb ainult neid valida. Kõik mollid pole kurvad nutulaulud.

Rõhualade jagavuselt on üldlaulude valik samuti ebaõnnestunud 3-osal. on I ja II kummaski 2 laulu, III — mitte ühtegi, IV — 2, V — 3, VI — 5. Juhuslik jaotus. Ühekülgne 2-päälte vehkimine, mis ei võimalda lapse rütmide vaba arenemist.

Vaatleme laule. Kuidas laulda hümnid 2. salmi 7. takti (lhk. 7)? Meil seda laulu niigi väga vähesed oskavad laulda õieti: alati segatakse ära, millal tarvitada „armas“ ja millal „kallis“. Nüüd on ta tehtud veelgi keerulisemaks. Lhk. 8. ja mujal esineb põhjendamatu „parandusi“ tekstis: „seal“ pro „sää“, „kasvab“ pro „õitseb“. Lhk. 10. on moonutatud rahvaluulet: „puude“ pro „puie“; samuti K. E. Söödi luuletises lhk. 38 „tapsukene“ ja „sapsukene“ on parandatud „lapsukene“. — Lhk. 86 ülal peab olema „tulge“, mitte „tule“.

Laul lhk. 25 *Meie kõige armsam mäng* ei lähe sõnarõhuliselt kokku rütmiga: 9., 11., ja 13. taktis on rütmiline puder. *Minge üles mägedele* lõpp (lhk. 79) on K. A. Hermann'i

aegne. Praegu laulame lühemalt. *Väinõla lapsed* pole soome, vaid daani viis. Sama laulu 2. salmi 5. silp lõpust „kaim“ on arusaamatus; peab olema „Kainuu“ (teistesse rahvastesse ja hõimudesse sulanud soome hõim). Need vead on arvatavasti tekkinud tõlkija süü läbi, sest et nad esinevad kõigis seniseis eesti lauluraamatuis. 125. lhk. 4. rida 2. takt 3-neljandik ei sobi, parem on h-f-g. 126. lhk. 1. rida 2. takt on meloodialt instrumentaalne, lauldakse teisiti (vt. *Leelo V!*). Artur Kapi laulu (lhk. 134) eelviimane takt on asjata tehtud ümber. Samuti M. Saare laulu harmooniat on hra S. oma lihtmeelsuses „parandanud“, pookides külge harmoonilisi juhttoone; päälegi märkimisviis pole teoreetiliselt õige: mitte c, vaid his peaks olema. Laul *Enna süda* (lhk. 75) oleks pidanud kirjutama madalamale ning selleks vastavalt harmoneerima. Üldse on raamatust palju laule antud liiga kõrgetena. Ainult mõnede üksikute juures on märgitud ka madalam helistik. Muide helistikkuide mitmekesisuse poolest on raamat juhulik, ilma mingisuguse muusikapedagoogilise plaanita. Aina muud kui C-, D-, F- või G-duur; cis-, c- ja f-molle ning As-duure igauhte üks; h, fis ja e puuduvad täiesti (4 märgini).

Harmooniliselt pakub hra A. Spirke laulmik toda vana šablooni, ärkamisajal Saksast importeeritud homoofoonsust rööpsust. Ta on kuhjanud suure hulga laule vanust lauluraamatuist korrigeerimatult muusikaliselt ja keeleliselt. Erandiks on ainult mõned üksikud eesti autorite hilisemad laulud. Nõnda siis on kogu raamat ajast ja arust; ta tuleb meele vanu *Laululõngu* ja *-lilli*, puudub kaanelt perekonna pilt, nagu P. Laredei *Kimbuskesel*.

Ka noodikiri pole korralik. Pääle trükkimise on tehtud parandusi paberilipakate päälekleepimisega (lhk. 6, 11, 13, 14, 45); taktinumbritena on

tarvitatud kahte šrifti, kord rasvasemat, kord õrnemat; lhk. 7. üks bee on vale kohal; 3. joonel asuva noodi varre siht pole järjekindel (võrdle lhk. 17, takt 8; lhk. 18, rida 1, takt 1; rida 3, takt 4.; rida 4. takt 2.; rida 5. takt 2. jne.) läbi terve raamatu. Täpp joonel asuva noodi kõrval on kord ülal, kord allpool joont. Trükkivigu: lhk. 40, rida 4, takt 3; lhk. 48, rida 2, takt 2; lhk. 114, rida 4 eeltakt peab olema d^t.

Lõpeks peame veel vajalikuks märkida, et lehitsedes tähelepanelikult raamatut, võib selegsti märgata, et hra koostaja on väga rutanud oma tööga ja hädaldanud, asetades enda sihiks nähtavasti ainult püüde võistluse tühinas jõuda ette J. Aaviku, R. Pätsu ja T. Vettik'u *Leelodest*. Ja jõudiski.

J. Aavik, R. Päts, T. Vettik ja V. Tamman. *Leelo V ja Leelo VI*. Algkooli lauluvara. H. Laakmann'i trükk. Tartus, 1932. V. Tamman'i kirjastus. Ilmusid septembris. V-das on kokku 79 ja VI-s 89 kahe- ja kolmehälset laulu jaotatult sisu järele: isamaalisi, kodust, tööst ja tegevusest, loodusest, nalja- ja tantsulaule, kaanonide ja vaimulikke omilt ja võõrailt autoreilt. Koostajad on pidanud silmas ka hariduse- ja sotsiaalministeeriumi mineva-aastast „Täiendust algkooli õppekavadele.“

Kui seni on meil kombeks olnud võtta laule vanust raamatuist utesses trükkesse korrigeerimatult harmoonia ja sõnastuse poolest, siis nende kogude autorid on üks kord ometi võtnud julguse esineda pioneerina ja uuendajaina hulga aastate tagant. Paljuis laules on teine hääld tehtud voolavamaks ja viisilisemaks, näit. V-s *Minge üles mägedele, Isamaa hülgava pinnala*, kus uus (soomepärase) „laari“ on endisest lalaatamisest kahtlemata palju huvitavam, *Kevimad laulud, Porilaste marss*, R. Pätsu säetud *Kivilõhkujala laul*, T. Vettik'u harm. *Kui ma olin väikekene, Emma süda, Kena kevad*; VI-s *Merel, Nurme seisab nukker, Väiöla lapsed, Tera kuusi, Laula laula* ja palju teisi. Seni tundmatuid laule on kogudes tervelt 33 ja päale selle hulk laule, mis tehtud ümber segakooridest.

Häälejuhtimises domineerib polüfooniline printsiip, vabadus liikumi-

ses, milleks on kasutatud komponeerimisekunsti mitmesuguseid võtteid, nagu järelaimet, ostinatot, kaanonit jne. Mõne vana tuntud laulu (näit. *Pulma laul*) on teinud uudeks lihtsad bassi-käigud teises hääles.

Mustlase laul (VI, lhk. 39), mis vanas Elken'i laulmikus oli trükitud valessti ja tõmmatud A. Thomson'i sõnadele nagu liistule, tundub nüüd algupärasena, hoopis uue lauluna, nagu seda harilikult lauldakse mujal Euroopas. Oleks võinud olla ka eellöök eelviimases taktis enne kolmandat kaheksandikku.

Häälenalatuslikult liiguvad laulud parajas lauses (ülal d²—e²). Väikse oktaavi f 3. hääles lhk. 30, 39 ja 45 vanema kl. kogus võib oma madaluse tõttu saada ainukeseks komistusekiviks algkooli lastele. Kuna raskuse poolest kogud sisaldavad väga mitmesuguseid laule, siis arvan, et iga kool leiab nendest endale kohaseid. Kuigi osa laule osutub algkoolis raskeiks (V lhk. 8, 23, 39; VI lhk. 3, 6, 21, 22, 29, 31, 43 j. t.), siis see ei tee viga, lauldagu neid keskoolest, mille jaoks meie oludes pole mõtet soetadagi erilist lauluraamatut.

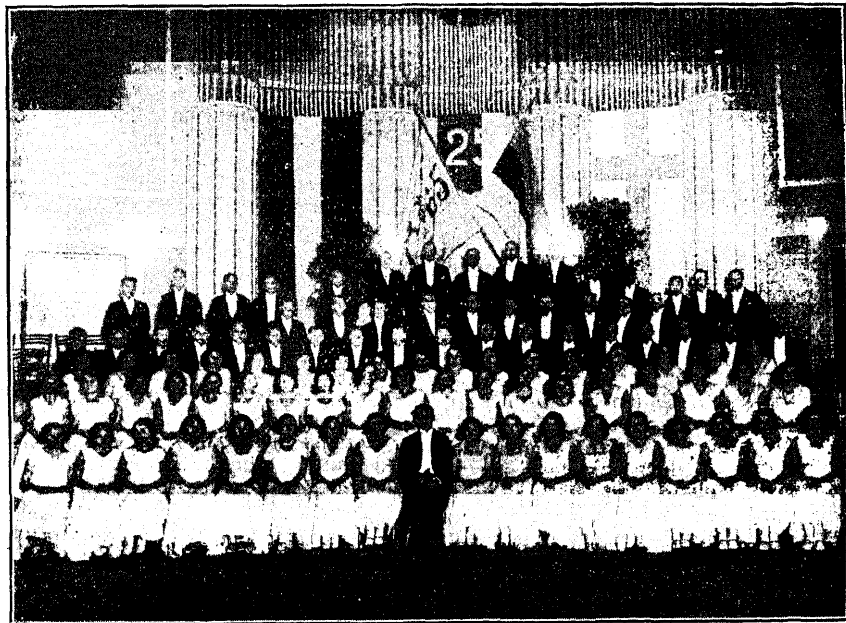
Helistikuliselt on *Leelod* hulga huvitavamad kui senised lauluraamatud. Kuni 4. märgini on kõik helistikud esindatud pääle fis-molli, mis puudub mõlemas raamatus. Rohkesti on vaheldust ka helitõuliselt: V-s duure — 55, molle — 24; VI-s duure — 30, molle — üle kolmekümne.

Ka keelelist külge on kohandatud, olgugi, et ses suhtes oleks võinud teha ära palju rohkemgi. Osa laule on keeleliselt parandamata. Nähtavasti kõrv on niivõrd harjunud vigase keelega, mida igal sammul kuuleme ka eestikeele õpetajaikl endilt, lektoreilt õpetajate kursustel jne., et ei peagi seda puuduseks, kui kooli õpperaamatud leidub keelelisi vigu ja mitte midagi ütlevat sõnakõlksu riimi pärast. Laulus *Mu kodune kohake* (V) peab olema „ilusaim“ (superlatiiv). Laulus *Kui mu kallist isatalu* sõnad „saatusel“ ja „viimati“ ei sobi oma tähenduselt. Paaris koraalis leidub „Jeesukegi“ (mõte sama, mis sõnal poisike). Laulus „Üksinda“ on ikka see „pindalla“, mis vastab küsimusele kus. Sisu järele peaks olema „pinnale“ (kuhu?). Grenzstein pani lõppu „la“ riimi tõttu, olgugi, et värss kao-

tas igasuguse mõtte. Oleks juba aeg seegi koht parandada.

Isamaa hülgava pinnala paistab sõnade autor on Yrjö Koskinen ja L. Koidula tõlkija. Kuule kuidas hääli helab sõnade autor on E. v. Quanten; M. Veske on ainult kose muutnud jõeks ja Suomi — Eestiks, jättes vahele kolmanda salmi, muidu tõlkinud kaunis täpselt.

J. P. Hannikaise „Kevadelaulu“ (VI lhk. 25) kohta arvan, et ta oleks võinud alata alumiselt dominandilt, nagu autor ise on selle laulu kirjutanud ja nagu teda Soomes ammu ajast igalpool lauldaksegi, mitte ülemiselt. Väikese okt. g tabamine VI kl. ei tee mingit raskust, päälegi miski ei takistanud seda laulu kirjutamast üks toon kõrgemale; ülemiseks piiriks

*Estonia Muusika Osakonna segakoor
Keskkel ees praegune juhataja prof. J. Avik*

Eestindatud tekstidele oleks pidanud märkima autorid: *Kägu kukub kuldarinda* — P. J. Hannikainen, *Kevadelaul* — Larin Kyösti, *Näkk* — A. A. Azeliuse järele, *Kivilõhkuja laul* — A. Simeliuse jär. *Parvepoiste laulus* on trüktiviga: „lauluvad“ pro „laulavad“; samuti soome rahvaviisis *Neiule* (VI lhk. 36), kus 2 takti 2 neljandik peab olema b^1 — b^1 , mitte c^2 — b^1 . Imelikul viisil viga kordub ka analoogilises 6. taktis; paistab nagu see polekski trüktiviga. Käesolev laul on Soomes üldtuntud ja pole mingit põhjust laulda teda Eestis teisiti.

oleks siis olnud 1. häälel e^2 (kahes kohas), nagu paljudel teistelgi lauludel samas kogus.

Vaatamata nimetatud puudustele, on *Leelod* siiski meeldivaimad laulmiked kõigist meil seni ilmunuist nii keeleliselt, kui ka (ja eriti) muusikaliselt; loodetavasti uues trükis kõrvaldatakse need väikesed puudused. Soovitav oleks, et *Leelo V ja VI* ning varsti ilmuvad nooremate klasside laulmiked võetaks kohe üldiselt tarvitusele.

E. Mesikänen.

Välisliteratuuri

Edurikas jugoslaavia ooper *Morana*.

Belgradi natsionaalteatri kanti ette Jacob Gotovac'i *Morana*. Sattuda hääle repertuaaroperile pakub šansse samapalju, kui leida õnnelikkude abielu või tõeliselt usaldatavat inimest — 10.000. Jugoslaavias on nüüd leidnud aset sellane juhus ooper *Morana* näol.

Ooperi sisu on tüüpiliselt dalmaatsialik ja lühidalt järgmine: Govedarka, rahvasuus midagi nõiatoolist, kavatses sobitada *Morana*' ühele rikkale mehele. Et mittearmastatud rikkast siduda kohustusega, tahab vana-eit tütarlapsele mängida kätte kvitteni õuna (omaksõlemise sümboli, tolle kvitteni, mida Wilhelm Busch'i järel „varastatakse öösel“). *Morana* põlgusega heidab enesest selle vilja. Ta armastab talupoissi Vojan'it, noormeest, kes küll maise varandusega, muidu aga omab eelistatumat seisukohta. Vojan'i isa ja *Morana*' ema suhtuvad samuti kui Montechi ja Capulets, ainult selle vahega, et esimeste juures asi laheneb rahulikult, Shakespeare'il see aga võtab kurja ilme. *Morana* ja Vojan põgenevad. Isa õnnistus ei ehita lastele maju ja sellepärast ööbivad nad väljas nagu seda tegid kord juba Manon ja des Grieux. Küläs käib ringi kuulujutt, et Vojan ja *Morana* elavad kombevastaselt ühes. Terve ümbruskond jookseb kokku, et kõlblustuid noori inimesi karistada nuiadega ja need hiljem tuleriidaks kuhjata paarikese ärapäletamiseks. Kõike aga ei sööda nii kuumalt kui keedetakse. Gojen, sõbralik torupillipuhuja, selgitab selle abielumislöö, sobitaja Govedarka kaotab mängu, vihased pered lepivad ja

armastajapaar saab sääduslikuks. Kõik muu läheb meile vähe korda.

Tegevus on populaarne ja primitiivne: pesuehtsa rahvaoperi tegevus, mis annab koorides ja tantsudes ka ehtsat rahvamuusikat. Dalmaatsia, nagu öeldud, koht Lika oma meloodiatega on nüüd ka ooperis kuulda ja selle koha rahvaluule on mõjukalt tõstetud esile. Ooperis tundub itaalia mõju: Puccini. Komponist aga ei allu sellele, nagu sajad teised; ta jääb iseisesevaks väljenduses, ilmes, vahendites. Palju rahvaluulet, nagu juba eespool mainitud, on leida selles lõpsakas teoses, mille lõpp sisaldab suurepäraselt töötatud ehtsaid dalmaatsia tantsuviise. Mitte ühtki tooni, ühtki akordi selles teoses ei saa nimetada banaalseks. Iga taktiga läheb paelavamaks muusika ja selle järjestus.

Gotovac'is peitub uus rahvamuusik, kes Janacek'ilt haaras mõnegi sädeme ja Weinberg'ilt omandas rahvapärase tuiksoone, ja nüüd — sellest mitte lahti lasta!! Siit tuleb midagi, mis kõlbab, mida võidakse kasutada, mis internatsionaalse ooperi kõrval lubab anda juurekasvu natsionaalsele, milles tõesti leidub kasu ja otstarvet.

Teise akti lõpp on meelitatav lüürika. Nagu *Schwanda*'s: tähtne taevas, imeilus hõbekoelise motiivi tasane helisemine. Kolmas algab *Tosca* romantikaga. Ka siin: karjase hääl, kes laulab välja hommiku. Ent mõnegi teadliku tugenemise tõttu siiski palju iseseisvat; julgelt kirjutatud ja südamest tuntud partituur, täis hääd muusikat, — huvitav rütmiliselt, vaimselt liikuvuselt.

Gerhard Krause

TMS'i juhatus otsustas oma nootide tagavara liikmete keskel müügile lasta, jättes igast palast 10 eksemplari seltsi arhiivi ja annetades 20 eks. *Laulumeeste Klubile*.

Prof. Topman valiti seltsi viimasel pääkoosolekul *TMS*'i auliikmeks, ta 50. a. sünnipäeva puhul; ühtlasi anti temale üle seltsi kuldne rinnamärk. Muide oli see eelmise juhatuses viimaseks otsuseks.

Uus algupärane ooperett.

Meie algupäraste ooperite kõrval hakkab eluavaldusi tegema ka juba ooperett. Uudisena sel alal on valminud E. Kulbil, Tallinna konservatooriumi õpilasel, ooperett inglise kirjaniku M. Peppiton'i romaani *Miljonäri saare* järele. Pühapäeval 9. okt. oli Narvas, noore helilooja kodulinna, ooperi esietendus.

RAADIO RINGHÄÄLINGU MUUSIKALISEST SAATEKAVAST

Hiljuti lõppes *Raadio Ringhäälingu* poolt välja saadetud ankeetlehtede tagasi andmine, kus raadiokuulajad avaldasid oma soove kavade koostamises suhtes. Nagu teadvalt poolt arvati, on selle ankeedi terav ots sihitud praeguse orkestri vastu: nimelt loodetakse kuulajate arvamiste kaasabil elavale muusikale teha lõpp gram-mofoni kasuks.

Muidugi grammofoon tuleb ettevõttele odavam; et inimesi jälle jääb tööta ning plaadid välisvaluutat nõuavad, sellest kas tehakse järelekaalutavat küsimust?

Aga kuidas võis üldse tekkida niisugune mõte, et korraga ehk abonendid soovivad vabaneda orkestrist ning selle asemel suurema mõnuga kuulata plaadimuusikat? Tõesti ei tea, kas oli siin tõukeks sisuline või mingi muu põhjus. Ehk olukorras mõningad nähted provotseerivad sellele küllalt silmatorkavale järelemõtlematusele?

Ja õige — midagi vigast on meie *Raadio Ringhäälingu* orkestris. See ei moodusta üksust tõsiseks muusika harrastamiseks, vaid kutsub esile kurvameelsuse oma koosseisuga ning kasutamise-ga. Praegust orkestrit peab mõne mängija võrra täiendama jõudude tasakaalustamiseks ja samuti üksikute instrumendide sidumiseks. Mitte orkestriliikmed pole halvad, vaid nende rakendamine. Vist ollakse teadlik selleski, et noolid antud koosseisule ei sobi; instrumendid niisuguse kasutamise juures ei saa tuua esile oma iseloomu, värvi ega ülesanneteks kohastatud muid omadusi. Repertuaari valik ja selle täitmine seisab küll õige vähenõudlikul tasapinnal. Palade vastavam säädmine orkestri jaoks, nende väljatöötamine ettekandeks ning üldine kavade koostamine peaks suuremat hoolt ja tähelepanu leidma orkestrijuhi poolt.

On kerge üsna välditavate põhjuste kaudu asja teha halvaks, et võidakse ekslikke alavääristavaid otsusi langetada kogu ettevõtte kohta. Praegu näib nii, et otsitakse süüd orkestrile kui muusika levitamise vahendile üldse, aga ei nähta neid puudusi, mis just kohalikus kitsamas mõttes vajaksid kõrvaldamist.

Raadio Ringhäälingu üleminek puht-mehaanilisele muusikale oleks liiga julge samm. Mitte üksi, et see häiriks asjale lähemal seisvaid kunsti-ringkondi, vaid kutsuks esile reaktsiooni ka laiemates kihtides. Praegu juba võime juhtida tähelepanu psühholoogilisele tööle, et mehaaniline muusika on elanud üle oma võidukäigu kulminatsioonipunkti. Maailm üsna nobedate sammudega hakkab liikuma tagasi elu poole.

Meie ei taha olla mehaanilise muusika vaenlased umbropsu; ka sellele leidub ülesandeid kasulikuks rakendamiseks. Aga kõigel olgu piir! Kui oleme otsekohe-sed, siis ringhäälingu kavades üldse pole plaatide kasutamise koht. Kui meie grammofooni salilime põhjendusega, et kõrv igasugust asja ei ulatu kuulma tema otsekohe-ses ilmuvuses, siis kaugemale enam minna ei tohiks. Järgmise sammu nimetus kõlab juba üsna halvasti. Mõeldagu ainult järele, mida niisugune reprodutseerimine tähendab loomuliku mõistmise seisukohalt!

Minna isiklikult sugugi pole ühel arvamisel nendega, kes parema meelega kuulavad plaate kui praegustki orkestrit. Üks elav ettekanne omab ikkagi soojust, kuna mehaaniline ülekanne jääb ainult tõelise tundeavalduse varjuks. Orkester alati enda hingestusel jääb ülekaalu hää plaadi kõrval. Muidugi siis on see nii, kui meie otsime elu. Eeskujulikult täidetud plaatide „puhtus“ tähendab vaid asja välist külge. Nimetatud eelarvamust ei suuda keegi murda, kuna see osutub võimatuks kõige loomuliku-mal põhjusil.

Kui mängime tõsist ja otsekohest mängu, siis meie üldse ei tule välja mõtteavaldustega, et kaotame orkestri, kuna grammofoon on parem. Kõrvaldame jõudu mööda puudused orkestrist ja teeme seda, mis käib kokku meie sisetundega ning asjade puhta mõistmisega. Enne, kui pole loodud masinat, kes vääriks inimest, ei kasva ka usk tema „kunstivõimetesse“. *Ringhäälingul* aga kunstigi vastu peaks olema mõningaid kohustusi.

Ed. Visnapuu.

ESTOONIA MUUSIKA OSAKOND 20. A. TEGEVUSEST

Kevadel sai sellest täis 20. aastat, kui *Estonia Muusika Osakond* algatas oma esinemised Rombergi *Kellalaulu*ga vanas *Estonias*. Nood aastad, praeguse vahemaa tagant vaadatuna, meie vaimses elus näivad tähendavat üldse suurt enesekorralduse ja üles-tungimiste ajajärku. Üks jõulisemaid rahva vaba isetegevuse monumente — *Estonia* teatrimaja — oli parajasti ehitusel ja sellele hoonele elava hinge-

ülesannet väsimata hoole ning armastusega. Samuti ei tule unustada neid seltskonnategelasi, kellelt koori loomise mõtte ja selle teostamine leidis innukat toetamist (notar Linnamägi, õpet. R. Hurt, pr. Mohrfeldt, Dr. Leesment, ins. Maltene, kunstinimesena lauljanna P. Brehm j. t.). Pika aja jooksul on vahetunud isikud dirigendi kohal, juhautses ja lauljaskonna hulgas, kuid tänaseni jätkub roh-

EMO juhatus

Istuvad: H. Kahu (laekur), pr. E. Seemann, (abikirjatoimetaja), prof. J. Avik (koorijuht), pr. E. Treumult (abiliaekur), E. Ruber (esimees). Seisavad: A. Ounapuu (kirjatoimetaja) ja T. Teder (abiesimees)

õhu sissepuhumiseks hoolitseti muu tegevuse kõrval ka muusikaliste väärtuste pakkumise eest. Nii siis 24. augustil 1913. aastal uue *Estonia* avamiseks oli *EMO* piduliku silmapilgu pühitsejate seas mõjuvaks esindajaks, kellel selja taga juba enam kui aastane avalik elu ning veelgi pikem sissimine korraldav liikumine.

EMO' segakoor oma tekkimise ja kasvamise eest võlgneb palju tänu esimesele koorijuhile A. Topman'ile, kes 12. aasta jooksul täitis vastutusrikkast

ket ilumeelt ning endaohverdust kõrgemate vaimliste väärtuste eest võitlemiseks.

EMO' tegelate arv tema algusest pääle on püsinud võrdlemisi kõrgel. Juba esimesel hooajal võtsid koorist osa 94 liiget, milline kogu varsti kasvav üle saja ja tõusis isegi ligi 150-ni. Stabiilne hulgaline koosseis näitab selle koori kindlalt püsivaid aluseid. Isegi koori rajanud juhi A. Topman'i lahkumine kauaaegselt tööpõllult elati üle seesmise murdumiseta, kuigi see

juhtum ei saanud jätta tekitamata ärevust.

Uue dirigendi J. Aaviku tegevusse astumisega algab jällegi hoogne töö, mis on andnud muusikakultuuriliselt hinnatavaid tulemusi, nagu tema eelkäijagi juures. Tuleb kriipsutada alla asjaolu, et prof. A. Topman ja prof. J. Aavik mõlemad esitavad neid töomehi, kes püsiva hoolega teostavad oma ülesannete täitmist. Lühikese loetelu kaudu juba saame ülevaate nendest suurtest tulemustest, mis meie muusikakultuuri aastate jooksul on viinud edasi tugevate sammudega.

Üldse *EMO*' esinemiste arv tõuseb 170-ni (kuni 15-ni ühe hooaja jooksul). See number iseendast ütleks vähe, kui meie ei lisaks juure ka mõningaid lähemaid andmeid sisuliseks märkimiseks. Suurematest teostest olgu nimetatud: oratooriumid — Händeli *Messias* ja *Simson*, Haydni *Aastatajad* ja *Loomine*, Mendelssohni *Paulus* ja *Elias*, Schumann'i *Paradiis* ja *Peri* ning A. Kapi *Hiiob*; requiemid — Saint-Saens'i, Mozart'ilt ja C. Kreegilt; kantaadid — A. Kapi *Päikesele*, J. Aaviku *Kodumaa* ja *Pühendus*; koorid Beethoven'i IX ja Skriabin'i I sümfoonia; Bossi sümfooniline poem *Kaotatud paradüüs*; katkendid Wagner'i *Tannhäuser'ist*, Mendelssohni *Valpurgitöö*, Gade' *Calanus*, Schumann'i *Roosi rändamine* jne.

Nende suuremate helitööde kõrval on *EMO* viinud läbi rea kontserte, mille kava koostatud teatava ühtekuuluvuse alusel, näit. ajaloolised kontserdid; eesti autorite teosed: Läte' vokaaltööd — 70. a. sünnip., Lüdigi' helitööd — 50. a. sünnip., Saare helitööd — 50. a. sünnip. ja eraldi, Kapi helit. — 25. a. tegevuse juubeli puhul ja eraldi, Aaviku helit., Tärnpu' 60. a. sünnip., Kulli auõhtud, Čaikovski' helitööd,

terve hulk uuemate eesti helitööde kontserte ning rahvalaulude õhtuid. *Estonia* teatri ja *EMO*' enda juubelid on nõudnud rea esinemisi. Laulupidudest *EMO* võttis osa Tallinnas, Tartus, Pärnus, Viljandis ja Nõmmel. Külaskäike tehti paljudel puhkudel Helsingisse ja Riiga, kus võeti osa ka naabrite vabariigi aastapäevade pühitsemisest. Samuti esineti Kaunases ning läbisõidul Tartus. Eesti Vabariigi aastapäevadel on *EMO* ikka olnud tegev. Ilmalike kontsertide kõrval korraldati ka rohkesti vaimulikke; raadio ja grammofoni kaudugi võis kõlada *EMO*' laul. Raske oleks lugeda üles pidulikke aktusi ja mitmesuguseid talitusi, kus *EMO* on suutnud pakkuda oma kaastegevust. Juba toodustki jätkub küllaldaselt selle koori sügavale ning laialt haarava tegevuse iseloomustamiseks.

Pääle prof. A. Topman'i ja prof. J. Aaviku 1918/19 hooajal töötas M. Lüdigi ning asetäitja juhina 1921/22 hooajal A. Kasemets. Juhi abidena on tegutsenud V. Nerep, E. Vörk ja V. Mändvere. Häälesäädmist õpetasid E. Ruiga, K. Ots, A. Arder ning E. Lippand. *EMO*' eelmises juhatuses esimeheks oli K. Jürgenson, praegu neid kohuseid täidab E. Ruber.

EMO on laulnud ka välisjuhtide all ja välisolistide kaastegevusel. Kodumaa muusikategelaste seas leidub vähe nimekamaid jõude, kellel poleks olnud otsekohest kokkupuudet *EMO*' kooriga.

Praegu 20-aastase viljaka töö tulemuste juures seistes soovime *EMO*' perele edaspidisekski samasugust südameerksust ning ülespüüdvat visadust, avaldades ühtlasi suurimat tänu meie muusikas koorikultuuri esiründajatele.

Ed. V.

Kotkarist R. Kullile.

Raimund Kullile tema 50-da sünnipäeva puhul annetati Riigivane-ma poolt kolmanda järgu Kotkarist.

Ludvig Juht esineb Lätis.

Kontrabassikunstnik Ludvig Juht, kes praegu asub Riias on korraldanud rea kontserte Lätis, mis kõikjal on saanud suure menu osaliks. Ka on ta esinenud mitmel kor-

ral Riia ringhäälingus. Eriti rohkesti publikut on olnud kontsertidel Vönus ja Dvinskis.

Vladimir Padva läheb Ameerikasse.

Klaverikunstnik Vladimir Padva on sõlminud New-Yorki firmaga *Radio Keith Orphaum Corporation* lepingu, mille järgi asub firma teenistusse New-Yorki, — õpetajaks Neo-Bechstein'i klaverimängu alal.

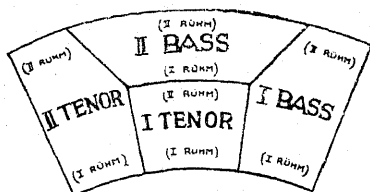
MEESKOORIDE NURK

MEESKOORI ÜLESSÄÄDMISEST

AUGUSTIN PUMG, Viljandi Helikunsti Seltsi meeskoori juht ja
ALEKS LOORITS, sama meeskoori ilige

(Järg)

Väga ebasoodsas olukorras töötades on Viljandi Helikunsti Seltsi meeskoor ühes oma juhi A. P u n g a g a jõudnud kindlale veendumusele, et meeskoorile kõige paremini sobib alljärgnev ülessääde:

Niiviisi ülessäetult kolm hääle- rühma asuvad üksteise kõrval esirinnas ja II bass nende taga keskel. Selle asetuse juures I tenor, kui viiskandja, asub täiesti keskel ja moodustab koori tõelise südame; II tenor aga liitub vahenditult I tenoriga ja saatehäälena seisab kõrval, samuti kui I bass, mille heroiline tämbur siiski I tenoriga võrd- selt võib pääseda mõjule, kuna ta asub esirinnas. Üsna erinevas seisukorras on siin aga II bass, mis kõikidele teiste- le häälerühmadele peab olema ühen- dajaks ja kõikide naabruses kõrgemal seistes seda ülesannet ka täiel määral võib täita, kuna tal on suurim võima- lus kõikide rühmadega otsekohe- selt liituda ja seega koorile tõeliselt põhja alla panna. Eriti võimaldab see II bassi asetuse tõsta kontraste, kuna ta I tenori tagant kõrgemalt suure mõ- juga välja tungib ka siis, kui rühm jõuliselt teistest on nõrgem, nagu seda meie koorides tihtigi juhtub sügavate hääle puudusel. Siin II bassi, kui alustooni helid sulavad akustiliselt eriti hästi kokku kogu kooriga ja kõik lauljad tunnevad endid kindlalt ühen- datuna, sest kõikidele kuulduv nii juh- tiv kui ka alustoon hästi, võib öelda — ideaalselt. Kõik häälerühmad on selle asetuse juures tihedamalt seotud, kui

ühegi muu asetuse juures; iga hääle- rühm üksikult kuuleb hästi kõige- päält iseennast ja siis ka 2—3 naaber- häält. Otse ideaalses seisundis on aga I tenor ja II bass, kes keskel asudes kõikide häälerühmadega omavad lige- mat sidet ja annavad koori äärmistele toonidele vajaliselt mõjuva kõlapinna keskhaälte küllaldasel kaastegevusel.

Selle viimase asetuse juures on üle 2 aasta tegutsenud *Viljandi Helikunsti Seltsi* meeskoor. Alguses see koor koosnes umbes 25-est juhuslikult kokku kutsutud lauljast. Aegajalt kasva- des ja nüüd juba üle 60 tegevliikme omades, on koor selle ülessääde juures suutnud edukasti arenda, kuigi tuli esinda eriti halbades akustilistes olu- des. Ka on sama ülessäadet *A. Pung* üldjuhina kasutanud viimasel Sakala- maa laulupeol 1931. a. suvel umbes 300 liikmelise üldmeeskooriga, mis andis samuti väga häid tagajärgi.

Seega niisugune meeskoori ülessää- de on mitmekülgsest katsetatud, kus- juures ta pole avaldanud halba mõju, vaid pakkunud aina paremusi, mis- pärast seda võib soovitada kui moo- dust, mis viib meeskoori kõige lige- male sellele ideaalsele paigutusele, kus kõikide häälerühmade koostöö võimal- dab saavutada täiesti ühtlast koori kõlapinda ja hääd sulavust igasugus- tes akustilistes oludes.

Lauljate Liidu meeskooride sekt- siooni valiti 1931/32 tegevuseaastaks: Joh. Reinthal, Robert Holst, Karl Koljo, Aleks. Künkmann, Harry Malm, Georg Pinding, Aleksander Rein- berg ja Märt Ruubel.

Muusikalehe meeskooride nurga toi- metaja Harry Malm'i aadress on nüüd: Tallinna, Tatari 58-b, krt. 6. Telefon 447-02.

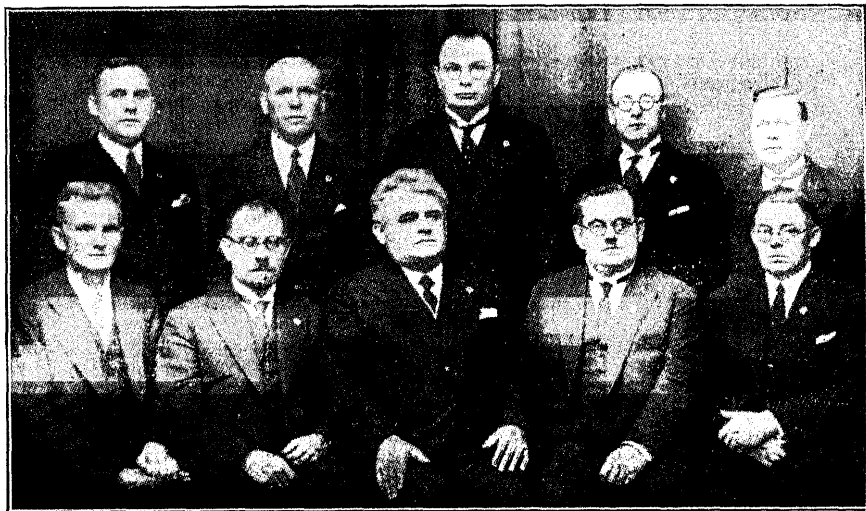
Lühiteateid Tallinna Meestelaulu Seltsist

Põhikirja muudatused registreeriti kohtu- ja siseministeeriumi poolt. Sõpruseltsid, kes töötavad TMS'i põhikirjale sarnaneva põhikirja alusel, tutvugu TMS'i laiendatud põhikirjaga.

Riias on läti sõpruskoori poolt tulnud kutse kontsertreisu korraldamiseks Läti päälinna. Kutse on tänuga vastu võetud ja leiab teostamist arvatavasti kohe uue aasta alul.

olekule võimalusi valida juhatust sääduslikus korras. 12. okt. peetud pääkoosolekul hra Reinthal end enam juhatusse valida ei lasknud ja uueks esimeheks valiti 60 häälega hra Märt Ruubel (juhatuse koosseis teisel), kuna muud kandidaadid: J. Reinthal, R. Holst, A. Tõnisson ja V. Linna-mägi keeldusid end valida laskmast.

Seltsi 1931/32. a. aruanne mis ühes nägusa aastaraamatuga (toimetanud

Tallinna Meestelaulu Seltsi uus juhatus

Alumises reas, vasakult paremale: sekr. abt Aleks. Ploompuu (koolijuhataja), abiesimees Albert Kruustmägi (direktor), esimees Märt Ruubel (peapostk. ülem), koorijuht Aug. Topman (muusikaprofessor), majandaja Aleks. Tõnisson (tööstur); ülemises reas, vasakult paremale: majandaja Rud. Kerberg (ohvitser), arhivaar Aug. Allikas (jurist), sekr. Karl Koljo (koolitõpetaja), laekur Rich. Ende (krim. pol. ülema abi), laekuri abi Gottfried Jakobson (raamalupidaja)

Koorijuhi prof. A. Topman'i poolt pääkoosolekul ettekantud 1932/33. a. tegevusekava kiideti hääks järgmisel kujul: 26. nov. 1932. a. kontsert orkestriga *Estonias*, jaanuaris 1933. a. kontsertreis Riiga, 10. veebruaril aastapäeva pühitsemine, 4. aprillil *Estonias* à capella kontsert, võimaluse korral kevadel kontserdid Rakveres ja Narvas. Juunis esinemised ühenduses üldlaulupeoga.

Kuna uuendatud põhikirja alusel sünnib juhatusel liikmete valimine mitte enam ametite pääle, eelmine juhatuse ühes oma lugupeetud kauaaegse esimehega, hra Joh. Reinthal'iga, astus ametist tagasi, et anda pääkoos-

J. Reinthal) liikmetele kätte saadeti, oli tasakaalus Kr. 4.979.14, kusjuures aasta lõppes Kr. 240,84 ülejäägiga. Vaatamata kriisiale, loodetakse eelseisval tegevusaastal eelarvet tasakaalustada Kr. 4.940.— Ühtlasi volitas pääkoosolek juhatust tarbekorral palkama ametisse abijuhataja, kui selleks leidub erakordseid sissetulekuid. Liikmemaks jäi endiselt 4 kr.

Pääkoosoleku soovil võtavad TMS'i ja Laulumeeeste Klubi juhatuse kaalumisele klubi kui iseseisva ettevõtte likvideerimise, muutes ta täielikult TMS'i koduks. Küsimus ei ole veel tulnud Laulumeeeste Klubi pääkoosolekul arutusele.

H. M.

Ooper ja kontserdid

KODUMAA

Arvustusi

TALLINNA. Nikolai Orlov, kes oma varemate esinemistega kõrgeklassilise pianistina on võitnud suure poolehoidu, külastas meid jälle kontserdiga pärast mõneaastast vaheaega. Eeskavast hää tõlgitsuse osaliseks sai Chopin'i sonaat, kuna nimetatud autori loomingu laad õige lähedalt vastab kontsertandi kalduvustele. Samuti õnnestunud väljenduses toodi kuuldavale Skriabini sonaat ja Debussy' teosed, eriti tema *Peegeldus vees*; Schubert-Liszt'i töödest tuleb tõsta esile *Greetake vokil*. Bach'i *Inglise süüdist* eriti väljapaistva koha omandas gigue. Esi-nejal oli suur edu.

Mari Lang, hiljutine Tallinna konservatooriumi lõpetaja, astus üles iseseisva lauluõhtuga. Tema häälematerjal on ulatuslike piiridega, jõuline, kauni värvinguga ja painduvat kasutamist eeldav, kuid jätab kujunemises mitmeti pooliku mulje. Nii siis ka mõnede palade täitmise juures tuli ilmsiks piiride kitsust ja vajalise vahaduse puudust. Eeskava oli koostatud maitsekalt. Osa jõukohasemaid numbreid anti kordaminekuga; sisulise käsitamise poolest ettekanded avaldasid arusaamist ülesannetest. Klaveril saatis P. Pressnikov.

Vaša Prihoda läinud aastal löi tugeva sideme Tallinna publikuga. Harukordselt suurte tehniliste võimetega esinejana ta sellest küljest seisab väljaspool igasuguseid arvustusi. Kuna V. Prihoda eelmistel kontsertidel käsitas enam virtuooslikke palasid, siis jäi üldmulje ümaramaks, ometi võis sattuda tõlgitsuses mõningatele vasturääkivustele. Tänavu selles mõttes paistsid teravamini välja ilmesutamise ebakohad. Schubert'i fantaasia paiguti õnnestus, paiguti mitte; Čaikovski serenaad ei pakkunud neid elamuksi, mida sellel teosel ootame. Mendelssohn'i viiulikontsert viidi läbi õnnestumisega; edu saavutas ka Pa-

ganini-Prihoda sonatiini täitmine. Õige väljapaistvalt sooritati Bach'i *Adagio ja fuuga*. Kunstniku palet lähemalt võisime vaadelda tema enda loomingu kaudu. Eeskavas seisev *Fantaasiapala* on tekkinud tehnilisel tõukejõul, see on virtuooslike võtete komplekt väheses sisulises õigustusega, huvitav küll oskuslikult käsituselt. V. Prihoda on võrratu jõud tehnilisest küljest, tundeline pool aga alati ei helise kaasa täiel määral. Kontsertanti klaveril saatis suure intelligentisiga O. Graef.

Verdi ooper *Aida* on pikema vaheaja järele jälle toodud lavale. Nüüdseist etendusist paistab enam viimistlust ning ümaramat väljatootust. Säädelus, dekoratsioonid, kostüümid, kooride ja tantsurühmade esinemine rahuldavad õige nõudlikku hinnangut. Tegelasikond seisab ülesannete täitmisel nähtaval tasemel. Solistidest N. Suursööt Egiptuse kuninga osas oli täiesti vastuvõetav; N. Romanova Amneris'ena näitas üsna hääd mängu; B. Hansen andis ülempreestrist sobiva kuju; K. Viitol tõlgitses eluliselt Etioopia vürsti Amonasro't. K. Ots Radames'ina ja J. Aav-Loo Aida'na olid väljapaistvalt võimelised oma ülesannetes. Dublantidena kahes viimases osas esinesid M. Taras ja O. Torokoff-Tiedeberg. M. Taras oma algaja võimete juures viis partii läbi rahuldavalt, kuid nõudmised siin on küllalt koormavad. Laulmise juures ju esikohal seisab hää materjal; võimtu kujunemise külg tõmbab ette piire. O. Torokoff-Tiedeberg'is leidub pehmust ja soojust. Käesolevas osas ta paiguti saavutas tabavat väljendust, kuid üldiselt mõjus magusana; Aida ei ole just tema tüüp. Laululiselt osa viidi läbi hääde tulemustega. Ooperit juhatas edukasti R. Kull.

Kuna dirigent Raimund Kullil sattusid peaaegu ühte 50. a. sünnipäev

ja 20. a. juhataja tegevus, siis nende kahe tähtsa juhtumi pühitsemiseks korraldati juubilari auõhtu oop. *Aida* ettekandega. Kuna Raimund Kull oma pikaajalise tööga osutub üheks kandvamaks *Estonia* ooperi ning üldse muusikalise liikumise alussambaks, siis tema lähemate kaaslaste, sõprade ja austajate ringkond võttis elavalt ning südamlikult osa juubilari õnnitlemisest. Tervitajate arvukas reas esinesid asutised, organisatsioonid ja üksikud isikud nii suuliselt kui ka kirjalikult. Soojade sõnade kõrval anti rohkesti kingitusi ja lilli häädeks mälestusteks.

Čehhi nonett tõi meile meeldiva üllatuse oma kammermuusika kontsertidega. Nimetatud ansambli moodustasid väga soliidseid jõud, kes vastastikusel koosmängus on saavutanud väljapaistvalt kõrge tasapinna. Eeskava valiku kaudu esinejad näitasid enda harrastuste avaraid piire, kuna pakutud teoste hulgas leidis uuendusliku tähendusega toodangut. Beethoven'i septett, Spohr'i nonett ja Mozart'i *Adagio* esitasid n. ö. ametlikult tunnustatud voolu. Foerster oma kvintetiga ja nonetiga seisis enam keskteel, kuna Mandici *Largo*, Kacinskas'e nonett ja Håba nonett kaldusid suurema erakordsuse poole. Mandici ei ehmatanud ära veel kedagi, Kacinskas jättis püsima kannatuse, kuid Håba teos, mis loodud käesoleval aastal ning pühendatud *Čehhi noneti*, löi mõnegi tasakaalust välja. Ei saa salata, et viimati mainitud töö oma meloodilise ja harmoonilise käsituse poolest ei arvestanud meie harjumusi ja rajanes hoopis erinevail seemise tasakaalu säädusil, kuid siingi tuleb anda õigustusi ja püüda ligineda hindava mõtlemisega. Igatahes Håba töö on ehitatud üles võimeliselt, ainult häirivate võtetega. Siin väga suurt osa nautimises etendab harjumus. Pole ju tänapäeval kellelegi saladuseks, et „eeskujuline“ muusika moderni kõrval võib ilmutada mõningatki lamedust. Seepärast oleks ebakohane hoida kinni eelarvamustest uuenduste puhul. Teoste täitmine *Čehhi noneti* poolt andis hääd tunnustust ansambli oskuslikust kui ka vaimsest tasapinnast. *Ed. Visnapuu.*

TARTU — Ülikooli muusikaõpetajaks A. Karafin'i asemele on valitud helilooja Enn Võrk arvates 1.

jaan. 1933. a. Esialgu härra Võrk jääb elama Tallinna, sõites igal nädalal paariks päevaks Tartu.

— 10. okt. andis kammermuusika kontserdi *Tallinna Akadeemilise Helikunstnike Seltsi* kvartett (R. Palm — I viiul, H. Laan — II viiul, A. Saat — viiula ja A. Karjus — čello), kandes ette Haydn'i ja Debussy' kvartetid. Solistina esines R. Jõks (tenor).

— 26. okt. esines *Vanemuises* viiulikonstnik Vaša Prihoda.

— 30. okt. andis ülikooli kirikus kontserdi orelikunstnik V. Blaubrück. Kava koosnes päämiselt klassikute helitüüpidest.

— 6. nov. *Vanemuise Muusika Osakond* kandis ette ülikooli kirikus L. v. Beethoven'i c-dur messi. Solistidena esinesid: A. Juurup (sopran), O. Värat-Simm (alt), R. Jõks (tenor), K. Põlde (bass), oreil E. Kiris. Koori ja orkestrit juhatas Ed. Tubin.

— 6. nov. hommikul *ÜENÜ* Tartu osakonna juure koondunud töötutest orkestrandidest moodustatud 40-ne meheline sümfoonia-orkester andis esimese rahvakontserdi R. Ritsing'u juhatusel. Solistina esines H. Kann.

— 8. nov. korraldati Ülikooli aulas esimene kammermuusika kontsert sel hooajal. Esinesid L. Milk, O. Roots, M. Slatkin ja E. Turgan, kavas L. Beethoven'i, J. Brahms'i ja teiste töid.

— 21. nov. *Tartu Kõrgema Muusikakooli* viienda aastapäeva puhul korraldatakse suur sümfooniaorkestri kontsert. Orkester on moodustatud kooli ja *Vanemuise* orkestritest ning täiendatud mängijatega väljaspoolt, — kokku 46-liikeline. Orkestrit juhib O. Roots.

KARALA. — Atla lugemisring korraldas 30. okt. Karala koolimajas vaimuliku kõnekontserdi. Lauludega esines suurendatud segakoor B. Tõsis'e juhatusel ja meeskvartett; oreliisoolosid V. Knaps'ilt.

PÄRNU. — Rääma Noorte Ühing *Noorus* korraldas 8. okt. Rääma koolimajas kontsert-balli, millel esinesid ettekannetega L. ja H. Noodapera'd (alt ja sopran), L. Mülberg (bariton), D. Kaunik (bariton), H.

Holm (viul) ja Pärnu Helikunsti Seltsi meeskoor H. Mere' juhatusel.

— 16. okt. päeval toimus esimene rahvakontsert Endla' saalis. Esinesid E. Maasik (sopran), P. Laja (bariton), V. Krull (tenor), Helikunsti Seltsi meeskoor ja Kaitseväe orkester.

— 26. okt. Endla seltsi ümber koonduvad muusikategelased pidasid nõu, kuidas edukamalt korraldada Pärnu muusikaelu. Otsustati asutada Tallinna EMO ja Tartu Vanemuise muusika Osakonna eeskujul Endla Seltsi Muusika Osakond (ESMO). Uus organisatsioon on alustanud juba tegevust. 27. novembril korraldatakse kontsert, mille kavas eesti helitöid (A. Kapp, R. Tobias, M. Lüdigi, J. Aavik) sümfoonia-orkestrilt ning J. Beckeri Mustlased koorile, soolole ja orkestrile. Juhatavad M. Lüdigi ja J. Soodla.

— Pühapäeval 31. okt. korraldati Endlas teine rahvakontsert, mille publikut oli sedavõrd rohkesti, et lisatoolidki olid müüdnud välja. Esinesid lauljatarid Maasik ja Luha, haviiduet Pais ja Kurg, D. Kuusik (bariton) ja Valker (klaver).

VILJANDI. 24. sept. anti Ugala teatris käesoleva hooaja esimene operett, Ralph Benatzky „Tsirkus Aimée“. Lavastuse eest oli kõigiti hoolt kantud, tantsudele erilist tähelepanu pööratud. Üldine muusikaline ettekanne näitab tõusu.

Tartu Kõrgema Muusikakooli õppejõud, hrad Evald Turgan (viul) ja Olav Roots (klaver), avasid 30. sept. Koidu saalis meie konserthooaja. Oli kunstiliselt õnnestunud kontsertõhtu. Olav Roots mängis Bach-Buseni' Oreli-prelüüdi ja fungat D-dur hää stiilitundega ning muusikalise selgusega; Chopin'i F-dur ballaad ja Lisyti Me-fistovalss kõnelesid pianisti suurelatuslikust andest. Eriti viimses palas säras ta oma virtuoosliku tehnikaga. Mitte üksi kui hää solist vaid ka kõrge muusikalise intelligentsiga saatja on Olav Roots. Tähelepanuväärne painduvusega akkomaneeris ta hr. E. Turgani menukat mängu. Evald Turgan viul heliseb soojalt ja hää muusika kultuuriga. Paeluvalt mängis ta Brahms'i D-dur kontserti. Kuigi ni-

metatud helitöö pole tänulik pala esinemiseks uue publiku ees, ometi võitis kunstniku väljendusrikas kunstiküpe mäng peagi kuulajate poolehoiu. Hiilgava eduga mängis ta Kreisleri Caprice Viennois'd, Dvorák-Kreisleri Slaavi tantsu, Vieniavsky Scherzo-Tarantellat.

Mõlemad kunstnikud said meie väiksearvulise kontsertpubliku poolt kestvate kiiduavalduste osaliseks. Ainuliselt kahjuks ebaõnnestus kuulajate vähesuse tõttu see muljeterikas õhtu.

— a. — n.

— 6. nov. pidas Viljandi Helikunsti Seltsi meeskoor oma traditsioonilist sügisballi. Muusikalises osas esinesid M. Taras (tenor), F. Paulsen (viul) ja seltsi meeskoor A. Pung'a juhatusel, klaveril saatis soliste E. Rossman.

— 20. okt. peeti Viljandis Saksa Kasino saalis III kammermuusikaõhtu, millel esinesid A. Kõrb, A. Jonasse, A. Tõnisson, V. Petersen ja A. Helmersen.

— Viljandi muusikasõprade energilisel õhutusel on otsustatud asutada Viljandisse uuesti garnisoni-orkester. Omal ajal Viljandis oli kaunis suur garnisoni-orkester, mida juhtis praegune Lauljate Liidu Pasunakoorede Sektsiooni esimees J. Vaks. Suure koondamise tähe all lammutati Viljandi orkester nagu mujalgi linnades. Uus garnisoni-orkester ei tule enam palgaline, vaid sinna koondatakse Viljandis nii aega teenivad kui ka üleajateenijad kaitsevälased-orkestrandid. Juba ongi muretsetud orkestrile pillid.

VÄLISMAA

Aluksne — Läti.

Aluksne (Marienburgi) Eesti H.-s. segakoor, kes registreeritud X Eesti üldlaulupeole, kaotas kohaliku eesti algkoolijuhataja E. Vahi surmaga oma koorijuhil ning tulisema rahvusliku eestvõitleja, kellele pole senini suudetud leida asendajat ei kohalike õpetajate ega teiste tegelaste hulgast. Et lauljaskond — eriti vana-generatsiooni esindajad — truusüdamlikult pole unustanud taht laulda oma eesti laulu, lahendati koorijuhil kriis sellega, et õp. Artur

Paabo Petserist asus juhtima rajataguste eestlaste segakoori, päämiselt suve vaheajal. X eesti üldlaulupeo laulud on enamikus juba õpitud ja Aluksne eestlaste koor tahab isegi võtta osa üldlaulupeo proovist mõnes rajaäärses linnas — Võrus või Petseris.

Lauljaskond on püsivalt alati proovidel, kus töötatakse kuni kuus tundi järjest.

Koor on pääle selle otsustanud põhimõtteliselt *E. Laulj. Liidu* liikmeks astumise küsimuse jaatavalt.

Itaallane arvustab eesti ooperit.

Mäletatavasti möödunud aastal külastas Tallinnat itaalia ooperitrupp, milline oli ringreisil läbi Euroopa. Jõudnud tagasi koju, trupi dirigent *Salvatore Indovino* on andnud intervjuu Milaano muusikalehe *Giornale degli Artisti* kaastöölisele, kirjeldades oma muljeid ringreisust, —

muuseas lausudes üsna ülistavaid sõnu *Estonia* teatri ja ooperi kohta. Indovino on leidnud eriti kiiduväärse meie ooperikoori, milline tema arvates pole mingi lihtne element, vaid koosneb meie seltskonna eliidi esindajaist, kes tulevad teatrisse frakkides ja uhketes tualettides, varustatud itaaliakeelsete sõnastikkudega, et kõrgete külalistega vesteldes ei juhtuks piinlikke keelevigu. Sellest siis ka „pöörduti külaliste poole viisakate ja delikaatsete lausetega, väljendades kergust ja elegantsust.“

Kunstilelt leiab ta koori ja orkestri olevat kindlad ja vääramatud ning koristid kõrgelhinnatavate näitlejatena.

Tehniliselt korralduselt meie ja ka teised põhjamaade teatrid Indovino'le on tundunud pigemini raamatukogudena kui ooperiteatritena. Nimelt olivat liidetud kõik suurejooneliseks mehhanismiks, mida kerge käsitada.

Autorikaitse Ühing

Meil maksva Tsiviilsaaduse alusel on autoril ainuõigus reprodutseerida, publitseerida ja levitada oma teost kõigi võimalike abinõudega. Kui autor loovutab selle õiguse kellelegi teisele, siis ta on õigustatud saama selle eest tasu. Täheleb, Tsiviilsaadus tunnustab kunstiteost kui kunstniku eraomandust, mille kohta maksavad kõik need õigused, mis teistegi eraomanduslike esemete kohta.

Meil kõige hilisema ajani on suhtunud kunstiteoseisse kui üldistesse varesse, mida võidakse kasutada, kuidas meeldib, kellelki küsimata selleks luba. Ainult kirjanduslike teoste tõlkimise ja paljundamise, ka dramaatiliste teoste lavastamise puhul viimastel aastail on peetud silmas autoriõiguse säädusi. Eriti vabalt aga käideldakse veel praegugi meil helitöid. Rääkimata sellest, et ei küsita autorilt ettekande luba, — üsna sagedane on nähe, et paljundatakse noote isegi sadade kaupa, autori nõusolekuta.

Loomulikult autoril niisugusel juhul on täielik õigus nõuda kohtuteel kahjutasu. Tegelikult aga üksikul kunstnikul oleks raske mõnekümnesendilise summa pärast hakata käima kohtus.

Välismaail juba kauemat aega tegutsevad autorikaitse ühinged, kes valvavad autoriõiguse säaduste täitmise järele. Ka meil on juba aastaid kõneldud seesuguse ühingu tarvilikkusest, tegelikkude sammudeni jõuti aga alles möödunud sügisel, mil rühm nooremasse generatsiooni kuuluvaid heliloojaid asja algatades põhikirja kavandi koostas ja selle kevadel esitas üldkoosolekule, kuhu oli kutsutud ka kirjanikud, kes samuti ju ammust ajast on tundnud huvi autoriõiguste küsimuse vastu.

Nüüd sellesse siseministeeriumi poolt kinnitatud *Autorikaitse Ühingu* seaduse koondunud pea kõik meie nimekamad heliloojad, kirjanikud ja ka kirjastajad. Olgu siinkohal nimetatud heliloojaist: prof. J. Aavik, prof. A. Kapp, M. Saar, C. Kreek, H. Eller, A. Vedro, R. Päts, T. Vettik, E. Aav, V. Nerep, E. Võrk, J. Jürgenson, R. Kull, J. Tamverk j. t., — kirjanikest: E. Hubel, E. Vilde, A. Adson, H. Visnapuu, H. Raudsepp, A. Tammsaare-Hansen, K. A. Hindrey, A. Antson, J. Oengo j. t., kirjastajaist: T. Mutsu, E. Leoke j. t. Ühingu juhatusse kuuluvad: esimees R. Päts, abiesimees E. Hubel, laekur E. Aav,

abi A. Adson, sekretär A. Antson, abi E. Võrk ja ametita prof. J. Aavik. Möödunud kevadest alates ühingu juhatus on tegutsenud energiliselt, kuni nüüd on jõutud niikaugemale, et on asutud juba otsekoheste ülesannete juure. On sõlmitud lepingud autoritega, samuti välismaa autorikaitse ühingu- tega, töötatud välja põhikiri, kokukord ja tasumäärad.

Lepingud autoritega on sõlmitud 5-le aastale, mille vältel autorid loovutavad kõik oma valmisolevate ja edaspidi valmivate teoste autoriõiguste kaitse AKÜ-le. Selleks iga lepingu sõlmija on kohustatud esitama AKÜ-le oma teoste nimestiku ja seda aegajalt täiendama, kui tal on valminud uued teosed ettekandeküpseiks. Nende nimestikkudega igal soovijal oleks võimaldatud tutvunemine ühingu büroos, valides ettekandeks temale sobivaid teoseid. Lepingutes on tehtud erand dramaatilistele teostele; nende suhtes on jäetud autoritele vabad käed, anda oma loomingust AKÜ haldusse vaid neid teoseid, mida soovivad. Erand on tehtud sel põhjusel, et mitmed draamateoste autorid on sõlminud juba varem lepingud mõnede teoste suhtes kirjastajatega, kes valvavad nende ettekannete seaduslikkuse järele.

Seega nüüdsest pääle kõigil, kes soovivad kanda ette, lavastada, paljundada, säada mehaaniliste mänguriistade tarvis, levitada raadio kaudu, filmida, helifilmida jne. nende autorite teoseid, kes sõlminud lepingud AKÜ-ga, tuleb pöörduda vastava loa saamiseks viimase poole, Tallinna, Lai tän. 7. (Lepinguosaliste nimestiku toome järgmises numbris).

Kuid mitte ainult kodumaa autorite õiguskaitse ei kuulu AKÜ-le. Teatavasti Eesti on ühinenud Berni konventsiooniga, mille alusel ta on kohustatud tunnustama sama konventsiooni ühinenud riikide autoriõigusi, sarnitades nende autorite töid. Selle konventsiooni alusel AKÜ on sõlminud mitme välismaa vastava asutisega (Soome, Norra, Rootsi, Belgia, Jugoslaavia, jne.) lepingud, millega ka kõigi nende maade autorid loovutavad järevalve oma teoste kohta Eestis AKÜ-le, millised organisatsioonid samadel alustel valvavad eesti autorite õigusi vastavates maades, kasseerides autoritasusid, andes ette-

kandelubasid jne. Lepingute sõlmimine välismaa ühingutega on praegu pooleli Saksamaaga, Prantsusmaaga, Ungariga, Itaaliaga, Čehho-Slovakiaga, Hispaaniaga j. t.

Et teostada järevalvet sisemaal, selleks AKÜ-l on loodud ülemaaline agentide võrk, kes otsemaid astuvad tarvilikke samme, kui juhtub autoriõiguste rikkumisid.

Mis puutub ettekannete tasunormidesse, siis esialgselt AKÜ üldkoosoleku poolt on võetud vastu järgmised üldnormid, kuna üksikasjalisemad normid, ka erandjuhtude jaoks, koostatakse lähemal ajal:

Heliteoste ettekandeilt:
Koorilaul — trükitud, lühem — Kr. 0.50, pikem Kr. 1.—; käsikirjas, lühem — Kr. 2.—, pikem Kr. 3.—. Soololaul — trükitud, Kr. 0.75, käsikirjas, Kr. 1.50. Soolopala orkestri saatel, lühem — Kr. 3.—, pikem Kr. 5.—. Kooriteos orkestri saatel, lühem — Kr. 5.—, pikem Kr. 20.—. Orkestriteos, lühem — Kr. 5.—; kammerruusika teos — Kr. 10.—; avamäng ja rapsoodia — Kr. 10.—. Süit, lühem — Kr. 12.—, pikem Kr. 20.—. Sümfooniline poem — Kr. 20.—; kontsert orkestri saatel — Kr. 25.—; sümfoonia — Kr. 40.—.

Kirjanduslikelt ettekandeilt: Luuletis — lühem Kr. 0.75, pikem (üle 100 rea) — Kr. 1.50; novell — Kr. 1.50; romaanikatke — Kr. 1.50; följeton — Kr. 1.50; poem — Kr. 1.50.

Draamateoste ettekandeilt; suurlinnade teatreilt: Draama, näidendi esietenduselt 15%, teiselt etenduselt 10%, järgmistelt 5% brutto sissetulekust.

Väikelinnade teatreilt: Draama, näidendi esietenduselt 10%, järgmisilt etendusilt 5% brutto sissetulekust.

Maalavadel: Draama, näidendi etenduselt, 3 ja rohkem vaatusliselt Kr. 5.—, 1- ja 2-vaatusliselt Kr. 3.—.

Segaeeskavaga pidudelt linnades: Draama, näidendi etenduselt, 3- ja rohkemavaatusliselt Kr. 7.50, 1- ja 2-vaatusliselt Kr. 5.—.

On ju praegune aeg kitsas; kindlasti seltsidele ja teatritele tundub raskena maksta laulu, muusika, kirjanduse eest, mida seni peeti ideeliseks asjaks, mis pidid jääma eemale proosalistest raha-küsimustest. Kuid

ärgu unustatagu, et vist küll kõige raskem on praegu kunstnikel, kirjanikel ja heliloojail, kelle sissetulekud on kuivanud kitsa aja tõttu sedavõrd kokku, et sageli peab imestama, milline võim neid inimesi veel tiivustab loominguks. Terve kultuurilm on tunnustanud autorite õiguste kaitset, ka meie peame seda tunnustama.

Laulupeo-streigist.

Üks õpetaja-koorijuht maalt on *Muusikalehele* avaldamiseks saatnud pikema kirja, kus ta käsitleb neid raskusi, mida tuleb kanda seltskondlikus tegevuses. Puudutades pinevaid vahetuid õpetajaid. Ometi ta peab seda sammu halvaks ja loodab, et vabatahtlikult võetud käesolevad kohustused tulevad täita lõpuni: X. üldlaulupeo ettevalmistust ei saa moraalset mõttes jätta juhuste lahendamiseks. Edaspidinegi asjade kujunemine peaks sündima vastastikusel mõistmisel.

Õpetajate Leht 4. nov. 1932. võtab sõna sama küsimuse kohta. Kirjutis areneb poleemiliselt *Muusikalehe* vastu. Olgu tähendatud, et *Muusikaleht* ei sega end õpetajate palgavõitlusse, ainult X. üldlaulupeo ettevalmistuse katkestamise väljatõstmise tundus vähe kaalutud sammuna. Seda laialdasi hulki haaravat liikumist teha streigivahendiks, tähendab unustada õige tee valikut. Meie austame õpetajate tänuväärt tööd laulukultuuri arendamises, kuid ei saa mõelda kaasa järsult lõkkele löönud tahtmistes, mis pole omandanud veel selgust. Puutudes kokku Võrumaa õpetajaskonna juhtiva tegelasega, tulin veendumusele, et tolles küsimuse üritusepaigas pole mõte omandanud õhtliku kaalu. *Tartumaa Õpetajate Liit* on streigi suhtes asunud täiesti eitavale seisukohale ja näeb sellest ette ainult negatiivseid tulemusi. Nii siis võime häämeel kriipsutada alla õpetajaskonna kainenatavale, mis viivad välja asjaolude rahulikule ning loomulikule lahendusele.

Ed. Visnapuu.

Jüri Välbe 50 aastane.

26. okt. pühitses tuntud ja lugupeetud kooli- ning muusikategelane Jüri Välbe oma 50-dat sünnipäeva. J. Välbe on saanud hariduse Riia vaimulikus seminaris, milles sel ajal pandi erilist rõhku muusikalisele kasvatusele, — säält on võrsunud mitmed meie tuntud muusikategelased. Pääle seminari lõpetamist J. Välbe jätkas õppimist Riia muusikakoolis ja Varsavi ülikoolis, lõpetades viimase ajaloo ja keeleteaduse alal. J. Välbe on olnud õpetajaks mitmel pool kodumaa linnades ja Venemaal, võttes haridustöö kõrval elavalt osa seltskondlikust elust, eriti armastusega tegutsedes muusika alal. Juba 15-aastasena juhatas ta laulukoori. Korjanud Lõuna-Eestis rahvaviise, muusikaõpetajana tegutsenud Riias ja kodumaal, esinenud kontsertidel solistina, on *Narva Muusikakooli* ja *Meestelaulu Seltsi* asutajaid ning juhte. Eriti viljakas on olnud ta tegevus Narvas, kus praegu töötab Kreenholmi algkooli juhatajana. J. Välbe on mitmeid aastaid rikastanud meie lehte väärtusliku kaastööga, mille eest temale siinkohal avaldame erilist tänu.

Juubilarile palju õnne ja senist armastust kodumaa muusika ja hariduse edendamisel!

Vanda Saarmann.

In memoriam

Mälestused Vanda Saarmann'iga kokkupuutumise algusest pääle on seotud muusikaga.

Veel kooliõpilasena, tulles meile külla, ei tahtnud ta kunagi lahkuda ilma, et oleks klaveri juure istunud ja mingit uudist oma repertuaarist esile toonud. Ta õppis siis muusikakoolis prl. A. Segal'i juures, olles üks tema andekamaid ja armsamaid õpilasi. Siis ta astus sagedasti üles kooliõhtutel, mängides aasta-aastalt ikka raskemaid ning vastutuserikkamaid helitöid ja saades järjest suurema menu osaliseks.

Pärast keskkooli lõpetamist läheb V. Saarmann Peterburgi konservatooriumi prof. Art. Lemba klassi, kuid ei saa revolutsiooni tõttu seda lõpetada ja sõidab 1918. a. tagasi. Siin kutsus R. Kull teda sümfooniakontsertide mängima, kus ta suure eduga kannab ette Čaikovski' ja Glasunovi

kontserte ning aitab kaasa ka teistel esinemistel.

Tallinnas kutsub M. Lüdig V. Saarmanni konservatooriumi (tolleaegse *Kõrgema Muusikakooli*) õppejõuks. Ja siin tuleb esile ka kadunu väljapaistev pedagoogiline anne: tema õpilased mängivad kõik tehniliselt väga puhtasti, ning palade valik näitab hääd kasvandike tundmist.

Aasta hiljem siirdume koos Berliini — edasi õppima, nägema, kuulma. Alguses Vanda ei ole väga õnnelik oma valikuga: prof. Hoffzimmer ei suuda teda kauemini köita. Juba teisel aastal ta läheb kuulsa klaverikunstniku L. Kreutzer'i juure ja õpib 3 aastat täiendades ennast ühtlasi teoorias prof. P. Juoni juhatusel.

1925. a. on Vanda Saarmanni esi-mene klaveriõhtu Tallinnas. Kava koosneb kolmest tüsedast tööst: Francki *Koraal, prelüüd ja fuuga*, Schumann'i *Davidsbündler* ning Chopin'i 24-jas prelüüd. Vastuvõtt elav ja soe.

1927. a. on Vanda teine kontsert. Pariisis meie ajalehti jälgides, pean arvama, et ta vist suure sammu on jõudnud edasi. Kuulen tema sõidust Soome ühes pr. Eimer'iga. Võib oodata uut klaveriõhtut 1929. aastal.

Aga tuleb saatus ja tõmbab kriipsu läbi kõigist kavatsusist ning lootusist. Esialgu kerge tüsikus võtab järjest raskema kuju ja 5. novembril 1932. a. tabab teda ootamatult ruttu surm.

Meie aeg kannab inimesi kiiresti oma kätel üles ning viskab nad varsti tagasi; unustatakse see, keda ei nähta enam. Lugeses Vanda Saarmanni surmast, vist suuremal hulgal polnud meeles, milline andekas ja töötav elu siin lõppes. Vanda Saarmanni kunst oli tõsine ning tugev; ta töötas palju ja armastusega, jälgides suurima huviga muusikat üldse. Vaevalt möödus mõni tõsine kontsert, kus ta poleks olnud kohal, — ning ta õppis ka sääli. Tema huvid olid suunatud mitmekülgsele: teda köitis literatuur ja kunstist luges ta palju. Kui inimene V. Saarmann oli soe, vastutulelik ning alati abivalmis, seltskonnas elav ja vaimukas. Temast kui kunstnikust, pedagoogist ning rikkaliku hingeeluga inimesest jäävad sügavamad mälestused neile, kes teda tundsid ja armastasid.

Requiescat in pace!

Erika Franz.

Tallinna Konservatooriumi Naismuusikute Selts mälestab kadunud klaverikunstnikku Vanda Saarmanni surnutepühal 20. nov. kl. 6 õhtul Toomkirikus vaimuliku kontserdiga. Kaastegevad Hellat-Lemba, M. Lang, Tiia Terkman. Kavas: Bach, Händel, Beethoven, Mendelssohn, Verdi, Wolf, Grieg, Wagner.

Oodatavaid kontserte Estonia kontsertsaalis.

16. nov. — sümfooniakontsert Berliini dirigendi Georg Sebastiani juhatusel. Kavas Brahms'i IV sümfoonia, R. Strauss'i, R. Wagner'i ja teiste töid.

18. nov. — soome soprani Eva Virtase kontsert.

19. nov. — *Raudami* segakoori kontsert 10-ne aastase tegevuse juubeli puhul, juhatab K. Leinus. Kavas uusi eesti helitöid M. Saarelt, R. Pät-sult, C. Kreegilt jne. Solistina esineb tenor M. Taras.

20. nov. — *EMO* segakoori 20-ne aastase tegevuse juubelikontsert, juhatab prof. J. Aavik. Kavas parimaid laule koori senisest repertuaarist kui ka uusi.

22. nov. — klaverikunstniku Claudio Arrau' kontsert.

26. nov. — *Tallinna Meestelaulu Seltsi* koori kontsert *Estonia* sümfooniaorkestri kaastegevusel. Kavas Max Bruch'i *Frithjof*, J. Brahms'i kantaat *Rinaldo*, J. Brahms'i *Rapsodia* jne. Solistid sopr. Betlem, tenor K. Ots, bass K. Viitol, juhatab prof. A. Topman.

27. nov. — kell 12 päeval kontsert *Tööta Muusikute Abiandmise Komitee* korraldusel.

— Kell 8 õhtul viiulikunstniku C. Hansen'i kontsert.

2. det. — *Tallinna Meestelaulu Seltsi* 26. nov. kontserdi kordamine.

4. det. — *ÜENÜ Tallinna Osakonna* segakoori kontsert, juhatab E. Aav.

6. det. — Berliini klaverikunstniku prof. L. Kreutzer'i kontsert.

11. det. — *Nõmme Rahvaulikooli* segakoori kontsert K. Leinus'e juhatusel.

18. det. — Eesti Selts *Lootuse* segakoori kontsert A. Kikas'e juhatusel.

Nali naljaks

Kui sa tuled, too mull' lilli.

Hää öelda, aga mõnikord on nendega häda ka. A. Vedro *Kaupo*' esietenduse puhul muidugi tuldi ja toodi, korvidega ning lahtiseid. Pärast etendust istuti natuke aega üheskoos, siis hakati minema koju — Nõmmele. Teatriteener paigutas lilled autosse ja sõit läks jaama. Rongile asudes oli vaja juba endal kergitada toda õilmitsust: kurjavaimu raske — korvid mulda täis! Aga noh, küll saab!

Nõmme jaamas Adolf Vedro võttis sulle ühe kangema kaaluga korvi ja lisaks veel kergemat ilugi; abikaasale andis inimlikuks jõukulutuseks kohasema kandami. Aga ega veerandtunnini tee polegi nii lühike. Ja mida kauem astud, seda rängemaks läheb. Paned küll sületäie maha ning puhkad, vinnad edasi — ja jälle puhkad, kuid sel moel oma õnnesoovidega koju jõuda pole lootustki. Lõpuks, ega inimene ometi suuda võstiolda veoautoga või mõne elusa koormakandjaga. Kesk südaöö tunnil ta on püsti hädas abi saamisega Nõmme linna vaikuses ning magavas rahus.

Hää, kui inimesel vahel ei puudu leidlikku meelt. Olukorraga kõhanemise mõttes A. Vedro pole kukkunud kuu päält ega kasvanud üles villavakas. Ei saa ju istuda teel hommikuni või jätta teiste südamest tulevaid kingitusi tänavale. Kodunt tuleb tuua käru, see komposti vedamise käru. Nii siis õnnitletud vaimukangelane tõigi kohale veoriista, et lõpetada triumfisõitu kehakanguse abil. Pagana lavaline ja haarav pilt! Kui selle oleks saanud panna ooperile veel otsa, siis oleks publik saali tingimata löhki ajanud ja leppimatu arvustus omalt poolt uue kärutäie lilli pakkunud.

Kena asi need lilled: ilusad vaadata, lõhnavad toredasti, tulevad südamest või — südamlike õnnesoovidega ja annavad ikka pidulikku küll. Aga mõnikord, kui sa tuled, siis... Ei tea, kuidas nendega koju saab! Noh, aga ega keegi nendest ära ütle.

Mida ma enam?!

Rädames'i osa ooper *Aidas* juba oma pikkuselt oli küllaltki raske M. Taras'ele ja nõudis tublisti vaeva. Laulmine üksis andis niipalju tegemist, et mängu jaoks jäi üle vähe võima-

lusi ja esineja isegi end tundis saamatuna. Ühe proovi ajal Niiluse-äär-ses stseenis lavastaja Hanno Kompus õhutab sekka:

„Kohkuge, härra Taras, kohkuge! Siin tuleb väljendada suuremat kohkumist!“

„Mida ma enam kohkun; olen kogu aeg ära kohkunud,“ lausub M. Taras täbara olukorraga nagu lepitust otsides.

Olgu pääle, aga...

Kaitseväe orkestris on harjutus. Leitnant võtab proovimisele ühe uue pala. Mõnekordse katse järele ta arvab, et nüüd võib juba teha täpsemat koosmängu. Igaüks astugu õigel ajal sisse!

Kõik läheb ilusasti, kuid äkki — tuleb peatus: klarnett oma motiiviga on viibinud. Juhataja kurjustab, mängijal kõrvad punased ning ise ähmi täis.

Üks vanem ja julgem orkestrant hakkab seletama, et siin nagu imitatsioon *) ja poiss pole just süüdi.

„Olgu päälegi imitatsioon, kuid mängu ikka korralikult teistega ühes“, teeb leitnant noomiva korralduse.

Prof. Kapilt taheti sabakuube osta.

Mõne aja eest keegi, kellel pole olnud erilist põhjust hoida alal oma frakki — keegi pr. Kapp-Ruckteschelli häid tuttavaid on soovinnud müüa nimelt ära selle oma fraki ning toonud ta kesklinnas asuvasse prof. A. Kapi korterisse, kuhu, ajalehe kuulutuse kaudu palunud ilmuda osta soovijaid sel ja sel kellaajal. Millegipärast on juhtunud nii, et kuulutuses tähendatud kellaajal pole olnud kohal ei fraki müüjat ega ka lugupeetud professoriprouat, vaid maestro „Arturo“ kellel muidugi polnud aimu kogu sellest frakiloost, isiklikult tulnud avama ust — esimesele frakiostjale.

Ei ole raske kujutleda, millise ilme võis võtta keskustelu sellel teemil frakiostja ja tepperamendirohke professorihärra vahel. Igatahes väga kõrgendatud toonil on hüütud järele hirmunud kaupmehele: „Kas teie arvate, et Eesti paremad heliloojad on

*) Imitatsioon — järelaime.

langenud nii sügavale, et nad peavad müüma oma riideid!?"

Kurb aga muidugi oli see, et professor ei suutnud veel toibudagi ärritusest, kui uuesti helistati ning avatud uksele jällegi esitati küsimus:

„Vabandage, kas teil on frakk müüa?“ Prof. Kapp piheda eeskoja tõttu või mõnel muul põhjusel ei ole saanud aru, et seekordne küsija oli sootuks uus isik, vaid pidanud teda samaks esimeseks, kelle ta juba kord minema saatis. Sellepärast on meile ka mõistetav see rutt, millega õnnetu frakiostija oli sunnitud minetama maestro treppi ning samuti neid kibedaid sõnu, mida talle sajatati ülevalt järele:

— „Sina häbemata inimene! Ma viskan tema juba kord välja, aga ta tuleb uuesti narrima mind oma hullu frakijutuga!“

Mart Saarel kadusid laulud.

See juhtus enne IX üldlaulupidu, kui juba oli koostatud laulude kavva ja noot vist juba antud trükkigi. Siis ühel õhtul ilmub *Lauljate Liitu* Mart Saar, kaasas terve pakk laule, et kas mõnda neist ei tahetaks võtta laulupeo kavva. Säält juhutati mees härra Kasemetsa juure, kes toimetas nooti. Saar muidugi, kuuldes, et aeg laulude trükkimise asjus juba nii hiline, ruttas veel samal ööl Kasemetsa juure — jalgrattal. Kõbistab ja klopib, ajab jalule poole maja, — ja ka Kasemetsa. Ajavad mõnusat juttu, suitsetavad, haigutavad, — lõpuks küsib Kasemets, kas oli asja ka? Jah oli! Tõin mõne laulu, vast sobivad laulupeo kavva!

Kus on siis need laulud?

Väljas ratta küljes! Läheb Mart alla mööda treppe ja koridore, leiab pimedas rattagi üles, — aga teps! noomid on läinud. Keegi on võtnud omaks!

Ja tuleb üles mööda treppe Mart Saar, krimpsutab nina ja lausub Kasemetsale:

„Tä, kes neid raisku ometi tahtis? Kui tääks, saadaks teisele veel mõne tosina!“

Mart Saare pikk samm.

Nõmmel, Mart Saare kodus, olevat juhtunud mitmel korral niisugune õnnetus, et Mart Saar pärast seda, kui mänginud klaverit poole või ka terve päeva, — kukkunud alla kõrgest trepist! Lihtsalt kuuldakse mürinat, minnakse vaatama ja leitakse jällegi Mart Saar all kojnas konte katsumas: — „Ei ole viga midagi! Läks meelest ära, et kõrge trepp oli ees, võtsin vähä liiga pika sammu!“

L. Neuman'i kaks kraet.

L. Neuman'iga kord üliõpilaspõlves olevat juhtunud niisugune äpardus, et — ei saa kuidagi kõvakraet kaela. Mees on kutsutud lõunasöögile kusa-gile, aeg kulub minutist minutisse, — ikka aga kestab rüselus peegli ees, sest kõvakrae on otsekui neetud — ei anna otsi kokku!

Ometi siis lõpuks kuidagi jõudnud niikaugele, et enam-vähem kindlasti see neetud võrku istunud kaelas.

Külas aga Neuman võetakse vastu suure naeru ja käte laotamisega:

„Härra Neuman, mis teil ometi meeles on? Olete pannud endale kaela kaks kõvakraet ülestikku!“

Vanemuine Padva' soovitatud klaveriga hädas.

Nagu nüüd kuuldub, olevat Tartu vanemuislased oma uue klaveri ostuga üsna korralikult pügada saanud ja nimelt omandaa kunstniku Vladimir Padva lahkel kaastoimetusel.

Vanemuislased seltskonna toetusel tellisid Berliinist Bechstein'i juurest kontsertklaveri, mida volitati välja valima *Vanemuise* endist direktorit ja praegust Eesti saadikut Berliinis K. Mennin'git. Viimane on võtnud kaasa asjatundjana kunstnik V. Padva', teadmata (või unustades?), et samane härra on elukutseline Bechstein'i agent. Nüüd aga olevat selgunud, et klaver pole sugugi nii priima kui soovitus ja hind. Firma isegi olevat nimetanud seda klaverit „raskesti lahtisaavaks“, ning olevat väga tänu-lik oma agendi V. Padva' hää gešefti pärast.

PÄÄTOIMETAJA
JUHAN AAVIK

Tegev ja vastutav toimetaja
EDUARD VISNAPUU

Toimetuse kolleegium: *Enn Võrk,*
Albert Üksip ja Harry Malm

Väljaandja *Eesti Lauljate Liit*, Tallinna, Lai 7, telefon 431-82

Kirjast. o.-ü. „Täht“ trükikoda, V. Pärnu mnt. 31. 1932

Helikunstnike aadresse

Tallinna:

- Aavik, Juhan, prof., Liivalaia 25—3.
Abbati, Armando, degli, S. Tartu mnt. 43—13.
Franz, Erika, pianist, Kopli tn. 26—3.
Heinrichs, S., konservat. van. klaveriõpet., Süda tn. 8—9.
Hellat-Lemba, L., konserv. lauluõpetaja, ooperilaulja, Imanta tn. 3—4.
Hermann, Otto, helilooja, S. Roosikrantsi 19—5.
Jentson, Amanda, konservat. van. õpetaja, Pühavaimu tn. 15—8.
Jürgenson, Johannes, helikunstnik, Ahju tn. 6—4.
Laan, Herbert, viiulikunstnik, S. Kompassi 11—5.
Lemba, Th., prof., pianist, Imanta tn. 3—3, tel. 464-84.
Lipand, Ella, kunstilaulja, häälesaadja, Poska tn. 21—1.
Mesiäinen, E., muusikaõpetaja, Tallinn, Rohu tn. 17—10.
Mohrfeldt-Viitol, H., konservat. van. klaveriõp., V. Tartu mnt. 12—11.
Murrík-Polonsky, Niina, klaveristuudio, Lühikejalg 6—5, tel. 449-58.
Nasimov, G., lauluõpetajanna, Imanta tn. 15—2.

- Nerep, Verner, Jannseni tn. 7—10.
Normann-Raudkats, Eva, konservat. van. klaveriõp., S. Pärnu m. 35—10.
Papmehl, Alfred, konservat. van. viiuliõp., Süda tn. 9—2.
Päts, Magda, kontserdilaulja, lauluõpetaja, Raua tn. 33—4.
Tamm, Aino, Tallinna konservat. lauluõpetaja, Tina tn. 23—20. Tel. 302-40.
Tenno, Vironi, laulja ja lauluõpetaja, Jakobsoni 4—7, tel. 447-78.
Vaks, Julius, trompetist, konservat. van. õp., Looe tn. 7—8.
Vettik, Tuudur, Tehnika tn. 19—6.
Vörk, Enn, Toompuiestee 4—8.

Tartu:

- Neuman, Leenart, lauluõpet. Assistent: Paula Neuman, kontserdi- ja oratooriumilaulja, Tähtvere 36.

Tallinna:

- Neggo, Gerd, tantsu- ja liikumisstuudio, Rahukohtu tn. 4—2.
Olbrei, Rahel, balletmeister, Tallinn, Kreutzvaldi tn. 17—29.
Weiden, M. klaveristuudio, S. Tartu mnt. 40—2, II kord.
Joa, Frieda, pianist. Klaveritunnid. Kopli 28—19, tel. 465-19.
Plaks, Olga, pianist. Klaveritunnid. Jannseni 5—2.

Jüri Permänn

End. S. Rahmaninov'i, J. Paderevski' ja praegune „Estonia“ klaverihäälestaja

Tallinn, Malmi t. 4-6

Aug. Kristal'i keelpillide tööstus

Tallinn, Väike Pärnu mnt. 12

Telefon 32-21.

Asut. 1889. a.

Tuntud kui kõige vanem ja suurem tööstus Eestis — soovitab oma ladust ainult kõrgeväärtuslikku tööd — kättesaadava hinnaga
Parandused — ruttu ja hästi

Hääd

raadio vastuvõttu
saate

„URANIA“

anoodpatareisid kasutades

Klaveritööstus K. SAAR

Liivalaia 32 Telefon (20)798

Soovitab otse töökojast pianinosid, mis kõlalt ja vastupidavuselt täieliselt võistlevad välismaa kuulsam. firmade omadega Parimaks tõendusks — ostud ja soovitused muusika-asjatundjailt

KLAVERIHÄÄLESTAJAD

AUGUST PERMANN

Klaverimeister ja -häälestaja
Tallinn, Vambola t. 8—15

E. USLALL

Klaveriehitaja, -tehnik ja -häälestaja
Tallinn, Harju t. 36—3 Telefon 443-72

BORIS KAUP

Klaverimeister, -häälestaja, -parandaja ja -poleerija. Tallinn, Heina t. 29. Tel. 443-42

M. KREMM

Klaveri- ja harmooniumi-häälestaja. Tallinn, Katusepapi t. 4 (tõkkoda). Telef. 310-31

JOAN PEET

Diplom.klaverimeister, -parandaja, akkord-häälestaja. Imanta t. 9—2, telefon (2)12-22

Ilmus trükist uusi Eesti helitöid

Kultuurkapitali Helikunsti
Sihtkapitali Kirjastusfondi
väljaandel:

Varem Kultuurkapitali väljaandel
ilmunud:

SOOLOLAULUD

1. M. Saar „Viis soololaulu“ Hind kr. 2.—

KLAVERILE

1. J. Aavik „Klaverisonaat“ Hind kr. 1.50.
2. A. Lemba „Toccata ja Fuga“ „ „ 1.—
3. A. Lemba „Fantaasia“ „ „ 1.—
4. M. Saar „Kaks prelüüdi“ „ „ 1.—

SOOLOLAULUD

1. J. Aavik „Kõjuigatsus“ Hind kr. 1.75
2. E. Aav, Juta aaria oop.
„Vikerlased“ „ „ 1,75
3. J. Jürgenson „Ei püsi
neist ükski“ „ „ 1,25
4. M. Saar „Viis soolo-
laulu II“ „ „ 3,50
5. M. Saar „Pulmalaul“ „ „ 0,85
6. M. Saar „Olin enne eide
kodus“ „ „ 0,85
7. M. Saar „Süö karja“ „ „ 0,85
8. M. Saar „Lauliku talve
üksindus“ „ „ 0,85
9. M. Saar „Tuule hõlmas“ „ „ 1,25
10. A. Vedro „Tähile“ „ „ 1,75

VIIULILE

1. Heino Eller „Männid“ Hind kr. 1,75

**Pääladu ja üksikmüük
Lauljate Liidu büroos,
Tallinna, Lai tän. nr. 7.**

Saadetakse välja posti teel, kui
raha saadetakse ette. Müügil
suuremates raamatukauplustes
ja muusikaärides!